

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Commentarii Exegetici In Apocalypsim Ioannis Apostoli

Viegas, Brás

Parisiis, 1615

Commentarivm Qvartvm Exegeticvm. De secunda visione Ioannis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39261

& in viginti quatuor tomos totum illud opus distribuit: composuit quoque comœdias ad similitudinem dramatum Menandri, Euripidis quoque tragediam, & Pindari lyricam imitatus. Evangelia, & Apostolica dogmata in formam dialogorum ad exemplum Platonis redegit: & vt in summa dicam, ex diuinis literis sumptis liberalium disciplinarum argumentis breui tempore lucubrationes concinnauit & numero, & eloquentia pares, ingenio quoque, & elegantia certantes cum illis, qui apud Ethnicos in eo scribendi genere celeberrimi habebantur, ita vt nisi morales vetustatem haberent in pretio, haud minore studio Apollinarij scripta, quam illorum didicissent. In odium quoque Christianorum Iulianus fauere instituit Iudæis: itaque eos accersit, & percontatur, cur sacrificijs abstineant, cum lex Moysi sacrificare iubeat? audiens idcirco non litare, quoniam id alio loco facere, quam Hierosolymis nefas esset, confestim Salomonis templum instaurari iubet, sed quomodo opus fuerit diuinitus impeditum, non est huius loci commemorare: legat, qui volet, Socratem lib. 3. historiæ Ecclesiasticæ, cap. 20. Sozomenum libro 5. capit. 22. D. Chrysostomum oratione 2. contra Iudæos. Tandem coacto exercitu aduersus Persas contendens, commisso pralio aderat ipse equo insidens, exercitumque confirmans, inermis tamen, & sola spe felicitatis confusus: quam iaculum ex obscuro fertur, ac penetrato brachio lateri infigitur: quis tamen iustissimum illud vulnus infixit, incertum: plerique à quopiam effugiente visum humanum, hoc est Angelo illatum putant, quod ipse quoque potius crediderim: Iulianum quidem vulnere accepto refert Theodoret. lib. 4. historiæ Ecclesiasticæ cap. 25. impleuisse manum suam sanguine, & sparsit illo in aëra dixisse, *Visisti Galilæe*. Ita impius Apostata, vt merebatur, perit anno ætatis trigesimo primo, Imperij verò iuxta veriorum chronologiam biennio nondum finito: quantumcumque Socrates tertium eius Imperij annum numeret. Atque hæc vniuersè, & generatim de generalibus Ecclesiæ persecutionibus dicta sufficiant, quæ ad eorum, quæ in consequentibus dicenda sunt, illustriorem cognitionem, necessariò præmittenda à nobis fuerunt: nunc ad visionis commentationem reuertamur.

Theodoret.

Socrates.

COMMENTARIUM QUARTVM EXEGETICVM.

De secunda visione Ioannis.

Quidnam sit per hos equos intelligendum, & cur mundi imperia equorum nomine exprimantur.

SECTIO PRIMÆ.

COMPREENDI hoc loco à Ioanne totum illud tempus existimamus, quo Ecclesia varias rerum vicissitudines, & persecutiones tolerauit à primis suæ fundationis initiis non solum vsque ad Imperium Constantini Magni, quo tempore præcedentium tempestatum turbines serenitas consequuta Ecclesiam adhuc sanguine madentem excepit:

exceptit: verum etiam vsque ad Iulianum Apostatam, qui nouo genere bellandi Ecclesiam persequens tandem Apostasia, & impietatis suae poenas luit Deo pro sua sponfa dimicante: atque ad eum per quemlibet horum equorum Imperium Romanum intelligendum esse sub diuersis Imperatoribus, qui percellentes, & equites accipiendi sunt. Quam expositionem sequitur Petrus Aureolus Cardinalis Seraphici ordinis in commentariis super Apocalypsim, eamque referunt hoc loco Lyranus, & Dionysius Carthusianus, immerito refellere conantur. Et quidem imperia in sacris literis equorum nomine significati demonstrat locus ille Zachariae 6. ubi in quatuor quadrigis quatuor mundi imperia Prophetæ ostenduntur, quemadmodum exponit Diuus Hieronymus, & omnes Hebraei: etenim in prima quadriga, quæ equis rufis constabat, imperium Chaldaeorum exprimitur propter sauitiam, quam in multis prouincijs vastandis exercuit: in secunda equorum nigrorum, imperium Medorum, atque Persarum Iudæis maxime luctuosum à tempore Cambysis vsque ad secundum annum Datij Hytaspis: in tertia equis albis surgente, imperium Græcorum sub Alexandro Macedone lætatum, ac faustum Hebræorum genti, quemadmodum narrat Iosephus libro 11. anti quitatum, cap. vlt. In quarta denique variorum equorum imperium Romanorum, qui partim elementes in Iudæos, partim crudeles extiterunt. Huius vero appellationis ratio multiplex afferri potest.

Prima est, quia equus imperiosum est animal, atque ad eum merito temporalis dignitatis symbolum: quæ adnotatio est D. Gregorij lib. 31. Moralium, capite 18. vnde Salomon Ecclesiast. 10. *Vidi, inquit, seruos in equis, & principes ambulantes quasi seruos super terram: Et Psalmo 75. Dormitauerunt qui ascenderunt equos, id est, qui temporali dignitate excelebant. In hanc sententiam D. Augustinus interpretatur illud Psalmi 32. Fallax equus est salutem: Equum, inquit, accipe quamlibet amplius diuitem, & honorem, in quem superbus ascendis, & in quo non tantum celsorem te, sed etiam tutiorem falso putas: quomodo autem te deiciat, nescis, tanto elisum grauius, quanto sublimius ferebaris: vnde subditur. In abundantia autem virtutis suæ non saluabitur: quasi dicat: non de honore, non de gloria, non de equo: vnde igitur de misericordia Dei. Vide quid sequitur: Ecce oculi Domini super timentes eum, & in eis, qui sperant super misericordia eius. Secunda ratio est, quia regna tanquam equi à Deo gubernantur, laxatis videlicet, vel inhabitis eorum siue quoad diuturnitatem, siue quoad varios rerum successus, & vicissitudines habentis: vnde Ezechielis 1. Deus præsidere imperiis monstratur, cum super illa quatuor quadriformia animalia, quæ quatuor imperia expresse runt, sedere describitur, ad cuius etiam nutum animalia huc, & illuc mouebantur, vt ibidem dicitur: nam cum fieret vox super firmamentum quod erat super caput eorum, stabant, & submittebant alas suas, id quod de volatu quoque, & gressu accipiendum est: animalia enim illa interdum volabant, interdum etiam ambulabant, & gradiebantur, vt habes eodem capite. Hanc eandem ob causam ipsa etiam iusti hominis anima currui, quem Deus gubernat, comparatur: hoc enim sensu Diuus Ambrosius libro de Isaac capite octauo, interpretatur illud Sponsæ Canticorum 6. quod ipse iuxta translationem Septuaginta ita legit. *Posuit me currus Aminadab. Rector noster, inquit Ambrosius, Christus est, anima currus. Si currus est, habet equos vel bonos, vel malos: boni equi virtutes sunt anima: mali, passionibus corporis: bonus ergo rector malos equos reuocat: bonos incitat. Boni equi sunt quatuor, Prudentia, Temperantia, Fortitudo, Iustitia: mali vero trācundia, Concupiscentia, Timor, Iniquitas. Itaque licet intelligibili spectaculo videre vnum, quemque animam cum summo certamine ad caelum rapi, festinantes equos, qui priores**

P. Aureolus
Lyranus.
D. n. Carib.

Zach. 6.
Imperia
equorum no-
mine signifi-
cantur
Scriptura.
D. Hieron.

Iosephus.

II.
D. Gregor.
Cur per equos
significatur
imperium.
Eccles. 10. 7.
D. August.
Psal 32. 12.

Ezech. 1.

D. Ambros.
Cant. 6. 11.
Anima no-
stra currus,
rektor Chri-
stus, virtutes
equi boni,
passiones
mali.

perueniant ad brachium Christi: quorum prius imponatur palma cernicibus: isti sunt equi subie-
 ti fidei Christi iugo, ad stricti vinculo charitatis, iustitia franu. Hac Ambrosius. Quod
 vero ad malos equos pertinet, expendit Origenes homilia 15. super libr. Iolue,
 non vacare mysterio, quod Dominus Iosue præcepit cap. 11. vt equos Regis Ia-
 bin subneruaret, & currus igne combureret. Equus, inquit, lasciuia motus, & superbe
 cervicis est animal, quare si passiones corporis, id est, libidinem, & superbiam, quibus anima ve-
 lut equitans vectatur, & fertur ad præcipitia, equus, & currus intelligamus, non erit rationi
 nostra contraria intelligentia: hos igitur equos iubet Dominus subneruari: subneruatur autem
 equus, cum corpus eius, & virginitas, & omni abstinentia afflictione maceratur: ideo enim & sal-
 lax equus dicitur ad salutem, Psal. 32. si muros corporis nostri fieri permitamus infranis, nec ab-
 stinentia iugo lasciuia carnis, & superba colla subdamus: currus etiam iubetur incendere, id
 est, omnem arrogantia spiritum & escare.

III. Tertia ratio delumitur à mundana gloria varietate, breuitate, & inconstan-
 tia, vt rectè cursui perniciosum equorum laxis habenis currentium, & sæpè in præ-
 cipitia ruentium, fessoresque deturbantium comparari dicitur: infinitum esse,
 quot imperij gloria deiecerit, percensere, bonaque ex parte ex iis, quæ de Roma-
 nis Cæsariibus, & Imperatoribus diximus præcedenti commentario, testatam
 relinquitur. Quam eandem ob causam Zachar. 6. eadem quatuor mundi impe-
 ria in quatuor quoque ventis designantur, qui turbulentiis excitatis pro-
 cellis, factoque fortissimarum nauium, imò & integram classium saufragio
 felicem solent reum publicarum statum momento temporis labefactare, &
 euertere. Et quidem quod attinet ad inconstantiam, ea Ezechielis 1. clarè descri-
 bitur, cum singulis illis animalibus, quibus quatuor orbis imperia adumbrata
 fuisse paulò ante diximus, singula rotæ adhaerisse dicuntur in omnem partem
 facile volubiles, quæ proculdubio rotam fortunæ, quæ imperiis maximè domi-
 natur, significant: breuitas vero non potuit exprimi luculentius, quàm illa apud
 Esaiam cap. 1. similitudine, Fortitudo vestra quasi fanilla stipula, & opus vestrum quasi
 scintilla. Quarta ratio est, quia quemadmodum equus est animal bellicosum, ita
 mundana felicitas bellicosa est, dissensionumque, ac bellorum seminarium, vt ex
 præcedenti commentario manifestum est: vnde Genes. 13. de Lot, & Abraham,
 postquam nimium locupletes, & opulenti euaserant, dicitur: Erat substantia eo-
 rum multa, & nequibant habitare communiter: vnde & facta est rixu inter pastores gregum
 Abraham, & Lot.

Quinta ratio, quia equus petulans, & lasciuus est animal: sic enim potentia,
 & opum magnitudo lasciuia, petulantiam, genūque omne vitiorum inuehit,
 quemadmodum multis locis testatur Scriptura, veluti Hierem. 5. saturati eos, &
 mechati sunt, & in domo meretricis luxuriabantur: Deuteronom. 32. Incrassatus est
 dilectus, & recalcitrauit. Et Psal. 72. Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum, id est, ex
 abundantia: in quem locum D. Aug. docet quosdam ex macie, id est, propter ne-
 cessitatem peccare: alios vero ex pinguedine, id est, diuitiarum affluentia, atque
 hos prioribus longè grauius. In eandem sententiam exponit D. Gregorius libro
 12. Moralium cap. 22. illud Iob 15. Contra Omnipotentem roboratus es, incurris
 aduersus eum erecto collo, & pinguis ceruice armatus es: Potens, inquit, iniquus pin-
 guis ceruice contra Deum armatur, quia rebus temporalibus tumens contra præcepta vi-
 ritatis quasi de magnitudine carnis erigitur: Denique Ezechielis 16. Hac fuit ini-
 quitas Sodoma sororis tue, superbia, saturitas panis, & abundantia, vbi superbia cum
 saturitate panis coniungitur: merito igitur Apostolus ait 1. ad Tim. 6. Diuitibus hu-
 ius sæculi præcipe non sublime sapere, quia himirum diuitibus, ac potentibus præcipue
 opus

opus est humilitate, qua intelligant se natura communione reliquis hominibus esse similes, eiusdemque infirmitatis participes: id quod etiam sponsus subtiliter sponsa commendauit illis verbis Canticorum *Murenilus aurea faciemus tibi, vermiculatas argento*: quo loco obseruandum est verbum illud, *vermiculatas*, idem esse, atque quibusdam quasi vermiculis cælatas, quo videlicet sponsa habens semper ante oculos illas vermiculorum imagines nequaquam de sua altitudine superbi-
ret, sed intelligeret se nihil aliud ex se esse, quam vermiculum, id est, abiectionis-
mam, tandemque in vermes esse conuertendam, quantum eumque sibi nobilis,
& pulchra videretur. Has igitur ob causas imperia merito equis comparantur.

Can. I. II.
Mortis me-
ditatio ad
humilitatem
conducit.

Primum sigillum de equo albo, & equite habente arcum, & coronam, aperitur, & explicatur.

SECTIO II.

APERTO primo libri sigillo apparuit equus albus, & qui sedebat super illum, I. habebat arcum, & data est ei corona, & exiit vincens, vt vinceret. Per hunc equum iuxta ea, quæ diximus, designatur imperium Romanum sub Caio Caligula, qui Tiberio successit: is enim nulla in re dimexauit Ecclesiam, imò Herodem, qui Ioannem Baptistam obruncauerat, & Christum in passione indutum veste alba irriserat, vnà cum Herodiade vxore perpetuo in Occidente multauit exilio, vt auctor est Nicephorus lib. 2. historiae Ecclesiasticae capite 9. cuiusque tempore Pontius Pilatus maximus fuit affectus contumeliis, & extrema calamitate oppressus, imò ad eas redactus angustias, vt mortem ipse sibi conciuerit, & sui ipsius & iudex, & vindex factus sit: quem admodum narrat Eusebius lib. 2. hist. Eccl. cap. 7. & Nicephorus lib. 2. cap. 10. Deinde Caius fidei prædicationem minimè impediuit, quo fit, vt optimo iure per equum album, qui color fidelitatem, & latitiam denunciat, Caligula intelligatur imperium: eo enim tempore Christus veluti eques, quem videlicet Caligula ipse adumbravit, tametsi gentilis imperator, sicut & apud Esaiam Cyrus Persarum Imperator Christum Dominum figurauit in soluenda captiuitate Iudæorum, faciendaque potestate Hierosolymitani templi instaurandi, vt patet ex illis verbis apud Esaiam cap. 45. *Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro, &c.* Christus, inquam cepit prædicatione Apostolorum ad gentes discurrere, & potentia suæ, ac prædicationis fidei arcu multos ad fidem suam, & religionem traducere: denique victor de variis Gentilium superstitionibus, & idololatriæ impietate gloriose triumphare, vt merito ei corona tanquam victori non solum à patre, sed etiam à Gentibus conuersis tanquam Regi suo data videatur, cum illa sese eius imperio, & fidei subiecerunt: nec verò insolens est in sacris literis Christum Dominum equitem appellari, vt patet ex Abacuch cap. 3. cum dicitur: *Qui ascendis super equos tuos, & quadriga tua saluatis.*

Nicephor.
Pilat. ipse
sibi mortem
conciuit.

Eusebius.
Nicephor.

Esaiæ 45. 1

Abac. 3.

Caius in ho-
stes Christo
Iudeos dmi-
no consilio de-
savit.

Vel certe Caius ipse, non vt Christi typus, sed sub ipsius nomine dicitur habere arcum, & esse vincens, vt vinceret: quoniam, vt superiores auctores tradunt, diuino quodam consilio, & prouidentia effectum est, vt Caius in Iudeos infestissimos Christi hostes mirum in modum incitatus eos maxime haberet exosos, acerrimèque persequeretur, & alio licet spectans, pro Christo bellum gereret, arcumque in Christi persecutores intenderet, Ecclesia interim pace fruente, augetenteque in dies fideum numero, & gentium conuersione per id tempus in mystica illa lincione Petro denunciata, vt iure optimo dici potuerit

Caius pro Christo in praelium intento arcu exiisse vincens, & vinceret. Siquidem fidelibus nulla ex parte diuexatis Iudæos ita deiecit, vt facile intelligerent eas sibi calamitates propter nefariam Christi necem euenire, vt sapienter in Annalibus eius temporis annotauit Cardinalis Baronius, multaque alia præstitit, quæ in Christi Domini victoriam cesserunt, vt paulò post dicemus. Atque in primis maxima fuit illa Iudæorum clauis Alexandria, cum Flaccus præses provinciarum non inficio, vt par est credere, imperatore in prosecutis, hoc est, synagogis statuas ad imperatoris effigiem expressas dedicari præcepit, ac paulò post edictum proposuit, quo Iudæos inquilinos, exteròsque appellabat, damnabatque indicta cauta, vsurpans ipse sibi partes delatoris, testis, & pœnarum exactoris: itaque in domos, & officinas Iudæorum effractis foribus irrumpebatur, ipsi suis bonis, facultatibusque euerdebantur, & rerum necessariorum inopia oppressi ante oculos mori præ fame uxores, paruòsque liberos videre cogebantur, & vbicumque conspicerentur Iudæi, aut coniectis quamprimum saxis necabantur, aut fustibus ad mortem vsque contusi miserrimè interibant: intòdum etiam familiarum integrè cum visis, vxoribus, parentibus, liberis in medio foro exurebantur, multaque aha sanè crudelia, & immania fiebant in Iudæos, de quibus fusè in Flacco Iudæus Philo conqueritur. Quin etiam ipse Imperator Colossum sibi in intimis adytis Hierosolymitani templi poni mandauit ascito israheliticum Iouis cognomine, licet flexus postea regis Agrippæ literis, Hierosolymis tantum exceptis, in finitimis vrbibus altaria, templa, & statuas erigi sibi præceperit: sed quod ad illustrandum hunc locum maximè pertinet, Caius, vt superius perstrinximus, Herodem, qui Ioannem Baptistam obruncauerat, & Christum in passione indutum veste alba cum exercitu suo irriserat, ad Lugdunum Galliarum vrbem ablegauit, vt refert Iosephus in libro decimo octauo antiquit. capite 9. & Pontium Pilatum, qui Christum seruatore per summam impietatem, & iniusticiam morti adiudicauerat, ad Viennam perpetuo dānauit exilio, vt auctor est Ado in Chronicis, *Tantisque vt eius verbis vtatur, irrogante Caiso languoribus constitutus est, vt sua se transferberans manu multorum malorum compendium morti celeritate quaesierit.* Quoniam igitur Caius Iudæos Christianæ fidei religionis hostes infectatus est, atque de Herode, & Pilato ex Dei prouidentia, & consilio pœnas sumpsit, ac rem Christianam minime impediuit, meritò sanè dicitur accepisse arcum, pro Christo scilicet, & exiisse vincens, vt vinceret.

311. Verùm vt hæc meliùs intelligantur, aduertendum est arcum interdum sumi pro supplicio à Deo siue illato, siue inferendo, veluti Psal. 59. *Dedisti me uentibus significacionem, vt fugiant à facie arcus.* Cuius similitudinis ratio ea est, quemadmodum docet D. Augustinus, & cæteri serè interpretes in eum locum, quia sicut in arcu quantò longius chorda trahitur, tanto fortius sagitta emittitur, ita supplicium quantò magis à Deo differtur, tanto postea inferitur funestius. Aduerte autem in iisdem verbis summam Dei misericordiam, qui per suppliciorum comminationes antegressus solet peccatores admonere, vt ea curent per penitentiam subire fugere, quo eodem sensu D. Basilius exponit illud Psal. 7. *Arcum suum tetendit, & parauit illum,* obseruans omnem Dei operam in intendendo, & parando arcu consumi, ad terrendum videlicet, ne cogatur sagittam iacere. Deinde sumitur arcus pro sacra scriptura: vult autem D. Gregorius libro 19. Moralium cap. 28. in chorda testamentum nouum, in cornu verò testamentum vetus accipiendum esse: quia quemadmodum in arcu, dum chorda trahitur, cornu curuatur: ita in sacra scriptura, dum testamentum nouum legitur,

Philo Iud.

Herodes à
Caiso ablega-
gatur.
Iosephus.
Pilatus exi-
lio perpetuo
dampnatur.
Ado.D. August.
Supplicium
eum in arcu
significatur.
Misericordia
Dei ostendit,
cum mi-
natur.D. Basilius.
Psal. 7.
D. Grego.
Arcus sumi-
tur pro scri-
ptura sacra.

legitur, duritia testamenti veteris emollitur: ad eius namque spiritalia, & blanda precepta litera se rigor inclinat, quae ratio est etiam D. Augustini in illud Psal. 7. iam citatum, *Arcum suum extendit, & paravit illum. Arcum, inquit, istum scripturas sanctas libenter acceperim, ubi fortitudine novi testamenti quasi nemo quodam duritia veteris flexa, & domita est.* Hinc tanquam sagittae divinae praeconia iaculantur: quae enim alia sagitta percussa est, quae dicitur Cantic. 2. *Vulnerata charitate ego sum:* sic enim est apud Septuaginta, quorum translationem sequitur Augustinus pro eo, quod nos habemus, *Quia amore langueo.* Aduertit autem D. Augustinus, quod sequitur, *Sagittas suas ardentibus efficit:* iuxta quaedam exemplaria legi, *Sagittas suas ardentibus efficit:* quia nimirum sagittae ardere faciunt, quod utique praecitare non possunt, nisi & ipsae ardeant; quo significatur concionatoris verba debere esse veluti ardentibus quaedam sagittas, quae auditorum corda valeant compungere, & penetrare, atque diuini amoris facibus inflammare: quemadmodum de Helia dicitur Ecclesiastici quadragesimo octauo, *Surrexit Helias propheta quasi signa, & verbum ipsum quasi facula adolebat:* & Hierem. 5. *Eccededi verba tua in ignem, & populum istum in ligna:* quia videlicet concionator debet auditores igne poenitentiae, & charitatis inflammare: vel etiam, quia sicut ignis conuertit ligna in cinerem: ita concionator debet in animis auditorum cognitionem suae fragilitatis, & vilitatis ingenerare.

D. August. Psal. 7. 13.
Cant. 2. 5.
Septuaginta
Interpres.
D. August.

Concionatoris
verba sunt
ardentia.
Ecl. 48. 1.
Hier. 5. 14.

Nec verò Scriptura sacra dumtaxat arcui, sed etiam sagittis comparatur, quas Deus ipse per Doctores Ecclesiae, Diuinique verbi praecones tanquam per arcus solet emittere: vnde de prauis Doctoribus dictum est Osee 7. *Facti sunt quasi arcus dolosus:* & Psal. 77. *Auertunt se & non seruauerunt pactum, quemadmodum patres eorum conuersi sunt in arcum prauum:* id est intendit eos Deus quasi arcum ad mortaliu animos amoris sui sagittis vulnerandos: verum ipsi facti sunt arcus dolosus, qui sagittam in sagittantem torquet: sic enim prauis doctores siue doctrinae, siue vitae prauitate, quos conuertere debuissent, aduersus Deum reflectunt: ita utrumque locum interpretatur D. Hieronymus, *Mutati sunt, inquit, in arcum dolosum, ut quos Dominus contra aduersarios intenderat, ipsi contra suum Dominum uerterent, & miserent aduersus eum blasphemiarum sagittas:* alij utrumque locum de peccatoribus ingenerare interpretantur, ut sit sensus, ipsos sibi met nocere, suisque sceleribus quasi sagittis in seipos intortis vulnerare, iuxta illud Psal. 10. *Qui autem diligit iniquitatem odit animam suam:* quo etiã pertinet illud Esaiæ 59. *Oua aspidum ruperunt, qui comederit de ouis eorum morietur, & quod confortum est, erumpet in Regulum:* quo loco obseruanda est elegans prophetae similitudo: quemadmodum enim oua aspidum foris quidem pulchra videntur, intus autem venenata sunt, & pestilentia, primumque frangentibus lethifera: ita nefaria peccatorum consilia pulchra quidem in speciem sunt, sed intus perniciofa, & funesta, hisque potissimum, quae ea designarunt, ad finemque perducunt, cladem, & exitium afferentia: in eandemque sententiam à Procopio, aliisque patribus de Iudaeis locus intelligitur, in quorum cordibus antiquus serpens impia aduersus Christum consilia tanquam oua peperit, quae ipsi postea Iudaei fouerunt, & Basiliscos excluderunt, quorum veneno afflati omnino perierunt. Sed, ut ad institutum reuertamur, hoc loco arcus, quem Christus gestare dicitur, sacra est Scriptura, diuinique verbi per Apostolos, & reliquos concionatores toto orbe praedicatio, quo arcu, & sagittis imperante Caligula quamplurimos vulneratos ad fidem suam, religionemque traduxit.

III.
Scriptura sacra
sagittis
comparata.
Osee 7. 16.
Psal. 77. 57.

D. Hieron.
Psal. 10. 2.
Peccatores
sibi nocent.
Esaiæ 59. 9.

V.
Christus quatuor coronas coronatus.

Quod verò ad coronam attinet, quae data ei dicitur: aduertendum est quatuor coronas fuisse Christum Dominum coronatum. Prima fuit caenis, quam à

- D. Ambros. *Caes. 3. 11.* matre in incarnatione accepit: sic enim D. Ambrosius libro de institutione Virginis, capite decimo sexto, interpretatur illud Canticorum 3. *Egre dimini filia Sion, & videre regem salomonem in diademate, quo coronavit eum mater sua in die desponsationis illius, & in die letitiae cordis sui. Vbi obiter adverte summum Verbi erga homines amorem, siquidem diem incarnationis, cum primum factus est homo propter homines, diem desponsationis suae cum humana natura, diemque letitiae cordis sui appellari voluit: atque haec corona fuit contexta ex varijs, isque pulcherrimis floribus donorum Spiritus sancti, quae in primo conceptionis instanti eius anima infusa fuerunt: quos flores enumeravit Esaias capite undecimo. *Resurget super eum spiritus Domini, spiritus sapientiae, & intellectus, spiritus consilij, & fortitudinis, spiritus scientiae, & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini.* Secunda corona fuit spinea, Ioannis 19. *Plectentur coronam de spinis:* quae texta fuit ex spinis, & compunctionibus delictorum nostrorum iuxta illud Esai. 53. *Propter scelus populi mei percussus eum:* quae ratio affertur à Tertulliano lib. de corona militis. *Quale, inquit, oro te, furtum pro utroque sexu subyti ex spinis, opinor, & tribulatis figuram delictorum, quae nobis prestulit terra carnis: abstulit autem virtus crucis omnes aculeos mortis in Domini ei capitis tolerantia obrundens:* quam eandem rationem affert D. Achanasius in oratione de passione, & cruce Domini. Tertia corona fuit gloriae, celebritatisque, & exaltationis sui nominis ex lapidibus pretiosis composita, quae à Patre in caelo, & in terra coronatus, ad Philippenses 2. *Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen:* quo loco pro exaltavit, habetur Graecè *ὕπερ ἔτασεν*, hoc est, super exaltavit, seu mirò modo exaltavit: Et ad Hebraeos 2. *Videmus Iesum propter passionem mortis gloriae, & honore coronatum.* Quarta denique corona est, quae quotidie coronatur ab sponsa in conversione fidelium: nam etiam Paulus, quos conuertebat, coronam appellabat suam, veluti ad Philippenses 4. *Frater mei charissimi, & desideratissimi, gaudium meum, & coronam meam.* Et prima ad Thessalonicens. 2. *Qua est autem nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriae nonne vos ante Dominum nostrum Iesum Christum estis in adventu: vos enim estis gloria nostra, & gaudium:* Et Ecclesiastici 32. *Rectorem te posuerunt? noli extolli: esto in illis quasi unus ex ipsis: curam illorum habe:* Et paulò post: *Et lateris propter illos, & ornamentum gratiae accipias coronam.* Docet autem Divus Thomas in epistolam ad Thessalonicenses Apostolum fideles à se conuersos gaudium, & coronam suam appellare, eo quòd maxima sit praedicationis retributio eijs, quos conuertit: què admodum Dux propter militum victoriam coronari solet. Theodoretus refert ad humanam gloriam, & Pauli apud homines existimationem, ut sit sensus: propter vos mihi placeo, propter vos clarus, & illustris euado, iuxta illud Ecclesiastici 30. *Qui docet filium, laudabitur in illo, & in medio domesticorum in illo gloriabitur:* quamquam etiam velit verba esse Pauli instar matris, siue nutricis fidelibus à se conuersis quasi pulchris infantulis blandientis, ac de sua fecunditate gaudientis. Quoniam, inquit Theodoretus, se matri & nutrici comparauerat, eius quoque verba imitatur, ea enim infantulos stem, & gaudium, & quae sunt huiusmodi, appellare consuevit: in quo maxime eminet maternus affectus Pauli, quemadmodum & ad Galatas 4. *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis:* Eodem coronae genere ipsa quoque Ecclesia coronatur, ad eam enim ita Sponsus loquitur Canticorum 4. *Veni de Libano sponsa mea: coronaberis de chibilibus leonum, de montibus pardorum.* Quem locum D. Gregorius, & Beda interpretantur de cordibus infidelium, quae cum prius fuerint Daemonum cubilia per conversionem corona Ecclesiae efficiuntur. Sic igitur etiam Christus ex suis fidelibus coronatur, quae*

corona

corona ex variis floribus, Martyrum videlicet rosis, Confessorum violis, & candidissimis virginum liliis contextitur. Hoc enim sensu Rupertus exponit illud ^{Rupert.} Zachariæ 6. *Sumes aurum, & argentum, & facies coronas, & pones in capite Iesu filij Ioseph* ^{Zachar. 6. 11} *dec, sacerdotis magni: Quia nimirum, inquit, per singulas virtutes electorum suorum Dominus coronatur, imò in illis coronatis saluator coronâ accipit, quia ipse est opus omnium Sacerdotum corona. Cû igitur hoc loco data Christo dicitur coronâ, duæ postrema accipiendæ sût.*

Secundum sigillum de equo rufo aperitur, & explicatur, & de Martyrum splendore nonnulla perstringuntur.

SECTIO III.

IN apertione secundi sigilli equus rufus, qui apparuit, imperium sub Domitio ^{I.} Nerone resignificat, sub quo Ecclesia primam edicto publico passa est persecutionem generalem; quo tempore, quoniâ multi fideles sanguinem pro Christo fuderunt, rectè eius imperium per equum rufum exprimitur. Nero igitur fuit huius equifessor, cui ob summam crudelitatem datus dicitur gladius magnus: incredibilem enim in Romanos carnificinam exercuit, ipsique Romanæ vrbis fauces admoueri præcepit, quod incendium sex integris diebus, & septem noctibus perdurauit: atque hoc egregium spectaculum ut iucundius videret Nero, altissimam turrim conscendit, vbi quedam Homeri carmina de Troiæ incendio præ animi iucunditate cecinit. Iam verò contra Christianos dici non potest, quàm barbarus, & immanis extiterit, in quibus duo illa clarissima orbis lumina Petrû, & Paulum tanquam duos soles de mundo sustulit. Verissimè tunc in fideles quadrabat illud 1. Cor. 4. *spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus*, seu ut ^{1. Cor. 4. 9.} Græcè est, *θεατρον*, id est, *Theatrum facti sumus*: & est sensus, theatri, & spectaculi loco quasi feris obiiicimur, cum variis tormentis, & cruciatibus necamur, ut theatrum mundo, Angelis, & hominibus exhibeamus: cui concinit, quod præcellerat, *Tanquam morti destinatos*, Græcè *ὡς ἐπιθανάτους*, id est, *ad mortem seruatos*, ducta similitudine ab ijs, qui more Romano bestijs spectante populo obiiiciebantur, atque ad id caueis inclusi tenebãtur, tanquam morti iam obnoxii: ac destinati: id quod sub Nerone fidelibus accidebat, quia & ipsi obiiiciebantur feris, & vbi cumque reperiebantur, tanquam morti destinati dici poterant, ac theatrum mundo, & Angelis exhibere, propter persecutionis magnitudinem, quæ vbi que grauissima grassabatur. Porro aduerte, licet D. Chrysof. cum dicitur: *Et Angelis*, bonos ^{D. Chrysof.} tantum Angelos intelligat, eo sensu talia esse martyrum certamina, ut Angelorû digna sint aspectu: tamen multos de Angelis tum bonis tum etiâ malis interpretari: quam expositionem affert præter alios D. Tho. *Angelis*, inquit, ^{Martyrum certamina Angelorum, & hominibus, demonum, & hominum} *scilicet bonis, & malis: concurrebant enim ad eorû spectaculum boni Angelis ad confortandum, mali autem ad impugnadû. boni homines ad compatiendum, & exemplum sumendum patientiæ, mali verò ad persequendû & irridendû: vel aliter: erant spectaculû, siue theatrum spectaculû.* ^{D. Thom.} Angelis bonis quidem, quoniâ ipsorum certamina, ut aiebat Chrysof. Angelorum erant digna aspectu, & eiusmodi, quæ cælitum in se oculos per amorem, & admirationem conuerterent: malis autem, quia Apostolorum, & reliquorum Martyrum iniuriæ demones oblectabant, cum cernerent hostes suos, id est, ^{Apostolorum iniuriæ demones oblectant.} *Apostolos, & reliquos sanctos torqueri ad terrorem aliorum, ne Christi fidem amplecterentur.* Itaque rectè dicitur permissum illi fuisse, ut sumeret, id est, auferret pacem de terra, ut inuicem se interficiant: quia ex Romanis plurimos alios per alios præcipiebat occidi. Totum denique Romanû imperiû cædibus, & sanguine

cruciat: quemadmodum fusè ex Suctonio, Eutropio, Eusebio, Paulo Oro-
sio, & aliis tradidimus.

II. Pro illustriori tamen huius rei cognitione, & martyrio eius temporis splendo-
re magis illustrando sciendum est ex Gellio lib. 2. noctium Atticarum, cap. 26. ru-
rum colorem à sapore quidem sic appellatum: sed cum aliter rubeat ignis, aliter
sanguis, aliter ostrum, siue purpura, aliter crocus, has singulas rufi varietates vna
rufi, siue ruboris appellatione significari: itaque sub colore rufo comprehendi
ignem, sanguineum, croceum, purpureum, aureum, siue fulvum, flauum deni-
que & puniceum. Igitur imperium sub Nerone equo rufo comparatur propter
multitudinem Martyrum, qui eius imperij tempore passi omnes rufi coloris spe-
cies, fidei, charitatis, & virtutum reliquarum splendore, ac varietate retulerunt,
è quibus potiores tantum perstringemus, et Martyrij splendor magis cluceat. In
primis igitur colorem purpureum, qui ad sanguineum vergit, ad martyrium
pertinere ostendit locus ille Cantic. 3. vbi dicitur Salomonis ferculum ascensum
purpureum habuisse: per ferculum enim eo loco celestis gloria accipi potest,
ad quam per ascensum purpureum, id est, martyriam peruenitur: quemadmo-
dum interpretatur D. Hieronymus lib. 2. in Ezechielem homilia 15. *Ascensum, in-
quit, habes purpureum, quia maxima multitudo fidelium in exordio nascentis Ecclesia per
martyrij sanguinem peruenit ad regnum. Igitur Rex noster ascensum purpureum fecit in fer-
culo, quo ad clarum, quod intus aspicitur per tribulationem sanguinis peruenitur.* Eandem ob-
caulam de Ecclesia dicitur Prouerbiorum 31. *Byssus, & purpura indumentum eius:*
quem locum sic Beda exponit: *Byssus indumentum Ecclesia est in candore pura conscientia,
& conuersationis: purpureus autem color sanguinis habet speciem, unde pulchre dictum est
à Patribus, quod Ecclesia electorum floribus vernans in pace habet lilia, in bello rosas: vbi cer-
nis Bedam martyres rubicundis rosis conferre, quarum color etiam sub rufo
comprehenditur, & alludere ad locum illum Augustini sermone 37. de sanctis,
vbi ita ad Ecclesiam loquitur: *O vere beata mater Ecclesia, quam vincuntium gloriosus
Martyrum sanguis exornat, & candida induit virginitas: floribus eius, nec rosa, nec lilia de-
sunt. Certent igitur singuli amplissimas accipere dignitatum coronas, vel de virginitate candi-
das, vel de passione purpureas: in celestibus castris pax, & acies habent flores suos, quibus milites
Christi coronantur.* Hæc Augustinus. Nec verò dumtaxat color purpureus ad mar-
tyres pertinet, eo quod vergat ad sanguineum, sed etiam quia est regius, & impe-
rialis color: vnde Canticorum 7. dicitur. *Coma capiti tui sicut purpura Regis:* mar-
tyribus enim quasi comis Christus, qui caput est Ecclesie, veluti regia quadam
purpura exornatur.*

III.

Puniceus etiam color, cuiusmodi auctore Gellio est ille, qui in dactylis, seu
palmarum fructibus reperitur, & exuberantiam habet splendoris, martyrum
quoque gloriam non obscure commendat: siquidem martyres fructus palmæ
sunt, id est, crucis Dominicæ: sic enim plerique interpretantur locum illum
Canticorum 7. *Dixi, ascendam ad palmam, & apprehendam fructus eius:* quæ
verba, Beda vult esse sponsi per Prophetarum vaticinia redemptionem generis
humani pollicentis, ascensurum se in palmam, id est, crucem virginicam, ac trium-
phalem arborem, cuiusque fructus apprehensurum, id est, posteriores glorias, cla-
ritatem videlicet resurrectionis, & triumphantem ascensionis gloriam. Verum
nos cum alijs per fructus palmæ noui Testamenti heroes, præcipue verò Mar-
tyres merito possumus accipere, quos tanquam suauissimos dactylos crux
Christi quasi palma primis illis nascentis Ecclesie temporibus produxit iuxta
illud Esaiæ 53. *Pro eo quod laborauit animæ eius, videbit, & saturabitur, & iusti-
ficabitur.*

Gellius.

Cantic. 3.

D. Hieron.

Prou 31. 22.
Beda.Sancti lilia
in pace, in
bellorosa.
D. August.Cant 7. 5.
Martyres
purpurea
Christi comaMartyres
palma fru-
ctus.

Cant 7. 8.

Esa. 53. 20.

fecabit ipse iustus seruos meos multos, videbit semen longeuum. A qua expositione non abhorret etiā Beda loco citato. Accedit, quod ipsi Martyres toti puniceci, seu phœnicei, id est, palmarij sunt. Græcè enim palma *φοίνιξ* dicitur, vnde color phœniceus, & puniceus: palmarij, in quem propter illustrissimas victorias, quas de morte, tyrannorumque seuitia reportant: vnde propter Martyrum multitudinem Ecclesia ciuitas palmarum meritò appellari potest: in Christi enim figuram Rex Salomon dicitur. Regum 9. in terra solitudinis ciuitatem palmarum exædificasse, id est, vt interpretatur Glossa, palmis abundantem, quoniam Christus in ipsa media gentilitate, quæ terra erat solitudinis, Ecclesiam condidit martyriorum palmis fecundissimam: quam eandem ob causam statura Ecclesie assimilata palmæ dicitur. Cant. 7. vsque ad eò autem Martyres palmarij sunt, vt elatis palmarum, in quibus tota palmæ posita est pulchritudo, comparentur Cantorum s. cum dicitur: *Comæius*, id est sponsi, sicut elata palmarum: vbi sponsi comæ, quas Sanctus, & præcipuè Martyres paulò superiùs interpretati sumus, Christum, qui caput est Ecclesie, exornantes, ab eò que enascentes elatis palmarum conferuntur: quia quemadmodum victores elatis palmarum pulcherrimis coronabantur, ita Christus suis Martyribus tanquam victor, & triumphator summa Ecclesie gratulatione coronatur.

3 Reg. 9.
Ecclesia ciuitas palmarum propter martyres.

Cant. 5. 22.

Iam vterò croceus, qui color etiam est pulcherrimus, & veluti aureus, ad Martyres præcipuè pertinet: ij enim sunt crocus ille, quem Ecclesie hortus ferre dicitur Canticorum 4. *Emissiones tua paradisi malorum puniceorum, nardus, & crocus*: cum enim eo loco per has aromatum species varia sanctorum genera designentur, per crocum Martyres accipiendi sunt: quemadmodum enim crocus condiendis cibis adhibetur, & maximam vim habet exhilarandi cor: ita Martyres fidei, & patientie suæ exemplo, labores omnes, molestiasque huius vitæ pro Deo susceptas quasi condiunt, dulcioresque, ac suauiores efficiunt, denique mira iucunditate fidelium corda perfundunt: sic enim Tobiam, & Iob quasi crocum condiendis virtutum cibis aptissimum proponunt diuinæ literæ Tobie 2. illis verbis: *Hanc autem tentationem ideò permisit Deus euenire illi, vt posteris daretur exemplum patientie eius, sicut & sancti Iob*. Accedit, quod crocus propter aureum, & flauescentem colorem symbolum est charitatis, quæ potissimum in Martyribus splendet, iuxta illud Christi Domini Ioannis 15. *Maiorem charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis*. Sic enim cum locum Canticorum citatum interpretatur Beda, afferens in eandem sententiam illud Threnorum 4. *Qui nutrebantur in crocis, amplexati sunt stercorea*: vbi quamquam ad literam sermo sit de calamitatibus Hebræorum tempore Hierosolymitanæ obsidionis sub Nabuchodonosor, cum nobilissimi qui que præ fame coacti sunt rebus velsi abiectissimis: quemadmodum etiam accidit in obsidione Samariæ, vt refertur 4. Reg. 6. *Facta est fames magna in Samaria, & tandem obsessa est, donec venundaretur caput asini octoginta argenteis, & quarta pars cibi stercoreis columbarum quinque argenteis*: tamen Beda ad charitatem refert hoc sensu: qui videbantur quondam charitatis floribus rutilare, grauissimis postmodum se fœdis ceperunt vitiorum xolutabis immergere: eodemque modo locum intellexit Diuus Bernardus sermone de obedientia, patientia, & sapientia: vbi expendit verbum illud, *amplexantur*, quod vehementiam insinuat, & rectè quidem Bernardus: solent enim, qui diuinæ bonitatis dulcedinem semel gustarunt, si ab eò statu prolabantur, deteriores fieri, & stercoreis, id est, adiectis voluptatum illecebris delectari, cuius periculi sponsus sponsam admonuit illis verbis Canticorum 1.

Cant. 4. 13.
Martyres croco comparantur.

Tob. 2. 12.

Ioan. 15. 13.

Beda.

Thren. 4. 5.

4. Reg. 6. 25.

D. Bernardus.
Tarpinus peccant, qui prius peccati abstulerunt.
Cant. 1. 8.

si ignoras te, opulcherrima inter mulieres, egredere, & ab ipso vestigia gregum tuorum, & pasce hædos tuos: quo loco hædos pasceret est lasciuos, ac petulantes libidinis motus sectari: quæ miseriarum decidunt ijs, qui magnitudinem, & præstantiam diuinæ cõuersationis, & charitatis ignorâtes, ac minoris facientes ex eo statu delabuntur, & quod est consequens, in kalento vitiorum omnium cæno volutantur.

V. Denique ob eandem coloris pulchritudinem granis malorum granatorum, qui etiam color sub rufo comprehenditur, similes dicuntur martyres: hoc enim sensu accipiendum est illud Canticorum 4. *Emissiones tua paradiso malorum puni-
corum, quemadmodum vult Beda. Mala, inquit, punica, quæ sanguineo rubent colore,
eorum in Ecclesia triumphos insinuant, qui post fontis signati ablutionem, cuius paulò ante
facta fuerat mentio, suo sunt etiam sanguine baptizati.* Obseruauerunt tres Græci patres in commentarijs super Cantica, qui cum operibus Theodoreti circumferuntur, malos punicas arbores, de quibus eo loco agitur, esse eas, quæ in quercubus inferuntur, quæ firmissimas habent radices, & difficile augelli possunt, in quibus quercuum radicibus volunt fidei designari firmitatem: id quod non obscure Martyrum naturam significat, qui per earum arborum mala granata exprimuntur, quippe qui produci nequeant nisi à malis punicis in fortissimis quercubus; id est, firmissima fide insertis, cum Martyrium summam fidei firmitatem requirat. Atque hæc de præcipuis rufi coloris varietatibus pro Martyrum gloria, & splendore dicta sufficiant.

Tertium de equo nigro sigillum explicatur.

SECTIO IIII.

I. **A** Petro tertio sigillo apparuit equus niger, & qui seiebat super eum, habebat stateram in manu sua, & audita est vox quatuor animalium dicentium: *Bilibris tritici denario: & tres bilibres hordei denario: vinum, & oleum ne laferis.* Per equum nigrum Romanum item Imperium significatur: per sellotem autem Titus Imperator Vespasiani filius, qui Hierosolymam grauissima cinxit obfidiõne, tendemque omnino excidit. Dicitur autem Romanum Imperium sub Tito nigrum, hoc est, triste, & luctuosum Iudæis: nam, vt de multis pauca dicamus, præter illa quæ in nostro de Ecclesiæ persecutionibus commentario commemorauimus, Titus castra posuit in monte Oliueti, vnde olim Dominus præuidens hanc vrbs obfidiõnem, & vastitatem fleuerat super illam, Luc. 19. deinde vrbs cinxit obfidiõne grauissima: cumque plurimi Iudæorum quotidie caperentur, quia urgente fame foras egredi cogebantur, eos Titus ante suos oculos crucibus affigi præcipiebat, quingentos videlicet per dies singulos, & interdum plures: quorum tantus fuit numerus, vt autore Iosepho libro 6. de bello Iudæico, capite 12. iam spatium crucibus decisset, & corporibus cruce. Hi autem proculdubio filij eorum fuerunt, qui clamauerant, *Crucifige, crucifige cum.* Cum verd fames in dies ingrauesceret, multi que propterea à ciuitate exeuntes se vltro Romanis dederent, Titus murum quendam in circuitu vrbs exa edificari iussit, quo omnis penitus ad exitum via fuit intercepta. Miri verd est quanta celeritate, tridui videlicet tantum spatio totum opus perfectum fuit, cum tamen quadraginta ferè stadia per circuitum contineret. Atque de hoc etiam muro potest ad literam intelligi illud Luc. 19. *Circundabunt te inimici tui vallo, vt egregie annotauit Cardinalis Baronius tom. 1. Annalium.* Duo autem potissimè famis illius acerbitatem augent: vnū est, quod refert Egæsiippus, multos viuo cibo præ gaudio vitam

*Equus niger
imperium.
Titus signifi-
cat.
Luc. 19.*

Iosephus.

*Luc. 19. 43.
Baronius.
Fames, &
calamitas
Iudæorum.
Egæsiippus.*

vitam finiisse: alterum, quod idem etiam testatur libro 5. de excidio Hierosolymitano cap. 4. & Iosephus libro 7. de bello Iudaico cap. 8. Mariam diuitem, ac nobilem feminam filium infantulum gladio in frustra secasse, partemque eius coctam comedisse. Denique templum fuit incensum, ita vt nulla eius vestigia remanerent, neque lapis super lapidem: quemadmodum Christus prädixerat Luca 21. & vniuersa vrbs non solum incensa, sed omnino diruta, & à fundamentis auulsa, vt fuerat etiam Luca 19. à Domino prænunciatum illis verbis: *Ad terram profertent te.* Iosephus lib. 7. de bello Iudaico capit. 17. colligens numerum captiuorum, & interemptorum, ait captiuorum quidem, qui toto belli tempore comprehensi sunt, fuisse nonaginta septem millia: mortuorum verò per omne tempus obsidionis vndecies centena millia. Perdurauit autem obsidio quinque circiter mensibus, hoc est, à decimo quarto die Aprilis, (vt auctor est Iosephus lib. 6. de bello Iudaico cap. 4.) vsque ad octauam diem Septembris, qua incidit in diem Sabbati iuxta Dionysium Nerone. Itaque iure optimo Imperium Romanum comparatione Iudæorum nigram, & luctuosum apparuit, cum vsque adeo eorù gentem inauditis cladibus affecerit sub Tito, & Vespasiano, gloriamque, & splendorem ita obscurauerit, vt nulla eis relicta sit spes siue antiqui splendoris, siue pristinae libertatis.

Iosephus.

Luc. 21.
Luc. 19. 44.
Iosephus.

Idem.

Quoniam verò ea mala, quæ Iudæis Titus inuexit, ex diuina iustitia profecta sunt, propterea habere in manu stateram dicitur, diuinam videlicet iustitiam in qua Deus in expiabile mortis Christi, ac nefarium scelus, simulque supplicia ponderavit, quamquam æquale esse non potuit, cum omnes omnino pœnas, quæ Iudæis infligi potuissent, facinoris illius immanitas longè superauerit. Rectè etiam Titus in manu, non in mente habuisse stateram dicitur, quia imprudens diuinam pro eo crimine iustitiâ opere ipso exercuit: quamuis postea tantam Iudæorum stragem non sine diuino consilio, & providentia esse potuisse sibi persuaserit, etenim muros circumiēs, vidensque omnia proiectorum mortuorum cadaueribus referta ingemuit, & extensis manibus Deum testatus est factum illud suum non esse, vt auctor est Iosephus libro 6. de bello Iudaico cap. 14. Vt verò ea, quæ sequuntur de ponderibus, intelligantur, sciendum est ex Iosepho lib. 3. de bello Iudaico cap. vlt. & ex Egesippo lib. 3. de excidio Hierosolymitano capite etiã vltimo Vespasianum, quo tempore bellum aduersus Iudæam administrabat, Iudæorum triginta millia, & quadringentos vendidisse, vniuersos autem, qui de partibus regni Agrippæ reperti sunt, Regi donasse, quos Rex accepto pretio similiter vendidit. Addendum ex eodem Iosepho libro 7. de bello Iudaico cap. 15. & ex Egesippo libro 5. de excidio Hierosolymitano capit. 47. Titum & milites Romanos ad dignantes seruum habere Iudæum innumerabilem ferè eorù multitudinem vendidisse, & quidem vulgus cum coniugibus, & liberis paruo pretio, nobiliores maiori: nec desunt, qui affirmant ex nobilioribus decem vno denario, ex vulgo autem triginta vno itidem denario venditos, dignam sanè pœnam eo facinore, cum Christum triginta argenteis sacrilega emptione receperunt. Eo supposito per triticum hoc loco Iudæi nobiliores, per hordeum verò infimi quique, & obicuri accipiendi sunt: & cum clamatur, *Bilibris tritici denario, & tres bilibres hordei denario*, illud prædicatur, fore vt Iudæorum vulgus viliori pretio sit, quàm nobilitas, à Tito, & militibus aestimandus, cum duæ libræ tritici, id est, nobiliorum vno denario, & sex libræ hordei, id est, adiectorum eodem denario aestimantur. Nec verò opus est, vt per libram quinque Iudæi propter quinarium librorum Pentateuchi numerum, qui ab omnibus Iudæis recipiuntur, accipi debeant,

II.

Iudæorum
supplicia Ti-
tus exercuit,
Deus pondera-
uit.

Iosephus.
Egesippus.

Iudæi, qui
Christum
emerant, vno
pretio esse
dantur.

quemadmodum plerique curiose supputant: satis enim est generatim intelligere fuisse in aequale pretium pro tritico, & hordeo postulatū. Est autem bilibra duarum librarum pondus: unde nomen bilibris, & bilibre, quod habet pondus duarum librarum: pro quo Græcè est *χίμζ*, quod nomen sonat mensuram tritici, aut leguminis, quæ in cibum diurnum ut satis: Budæus lib. 5, de Asse, putat esse libras quatuor: Pollux tres duntaxat: vulgatus interpres duas tantum esse existimavit. Additur, *Vinum, & oleum ne laferis*, id est, fideles, qui in Christum crediderant tam ex Iudæis, quam ex gentilibus, qui propter charitatem vino, propter misericordiam autem oleo significantur: præcipitur ergo Tito, ut nullum fidelibus malum inferat, id quod verè ita accidit. Etenim, ut narrat Euseb. lib. 3, historiæ Ecclesiasticæ cap. 7, Ecclesia, quæ erat Hierosolymis congregata, oraculi cuiusdam indicio, quod probationibus per revelationem traditum fuerat, antequam bellum oriretur, ex Hierosolymis migravit, & oppidum trans Iordanem, quod Pellam nominant, incoluit: atque ita obsidionis procellam, & innumera, quæ Iudæorum gentem inuoluerunt, mala diuina prudentia declinauit.

Statera nomine rectè diuinam significari iustitiam.

SECTIO V.

His ita secundum literam explicatis illud duntaxat obseruatione dignum videtur in sacris literis statera nomine diuinam significari iustitiam, veluti Ezechielis cap. 5, vbi Propheta iubetur caput, & barbam suam radere, & omnes capillos in vnum collectos in quadam iustissima statera ponderare, eosque deinde in tres partes æqualis ponderis diuidere, partemque vnam igne comburere, alteram gladio minutatim concidere, postremam demum in ventum spatgere: vbi quemadmodum in ipsomet contextu explicatur, pili Hebræos significabant, quorum sceleribus diuinæ iustitiæ statera ponderatis eorum alij famis, & pestis incendio in ipsa ciuitate, alij extra ciuitatem Assyriorum gladio perirent: alij in captiuitatem abducendi, in variâsque regiones, & prouincias, quasi in ventum dispergendi ab Ezechiele prædicebantur. Sic etiam 4. Reg. 24, *Extendam*, inquit Dominus, *super Hierusalem funiculum Samariae, & pondus domus Achab*: pro quo septuaginta transtulerunt, *Extendam in Hierusalem mensuras Samariae, & truinus domus Ephraim*, id est, easdem pœnas ad Hierusalem deponam, quibus in Samariam animaduerti, quemadmodum exponit D. Chrysostomus homilia in Psalm. 95, vbi in eandem sententiam affert illud, quod dictum est ad Regem Balthasarem Daniels 5, *Appensus es in statera, & inuentus es minus habens*: quo loco docet Chrysostomus Deum, cum punit, tenui librare ylio: nem: eundemque locum expendens Rupertus lib. de victoria verbi Dei capite quarto, duobus modis exponit, quod dicitur, *Inuentus es minus habens*, vno modo, ut sit sensus: ego te excitaui, ut peccantes mihi populos exponeres, sed minus est in facto tuo, quam in proposito meo: in meo namque proposito bona est intentio, quæ defuit in facto tuo: liquidem tua superbia, & crudelitati seruisisti: multum itaque deest in pondere, quia deest totum, quod esset laudabile, id est, intentio iustitiæ. Altero in hunc sensum: inuentus es minus habens, quia me non glorificasti: De diuina etiam iustitia locutus est Iob cap. 6, cum dixit: *Etiam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas, quam patior, in statera, quasi arena maris hac grauior appareret*: quod Iobum in persona Christi, quam

Fideles à clade Hierosolymitana seruati
Eusebius.

De iustitia
statera.
Ezech. 5.

4. Reg. 24. 13

D. Chrysost.
Daniel. 5. 27

Iob. 6. 2.

quam sustinebat, veritatem dixisse docet Divus Gregorius libro 7. Moralium, ca-
 pite primo, quo loco statera nomine Christum ipsum intelligit: *Quis alius*, inquit, *D. Gregor.*
statera nomine, nisi mediator Dei. & hominum exprimitur, qui ad pensandum vice nostra me-
ritum venit, ac secum misericordiam suam simul, ac iustitiam detulit; sed misericordia banca
preponderans culpas nostras pariendo lenigavit: in manu enim Patris quasi statera miri libra-
minis factus hinc in se calamitatem nostram, & illius peccata suspendit. Verum Rupertus
 libro secundo de operibus Spiritus Sancti capite octavo, stateram hanc non
 Christum, sed crucem ipsam interpretatur. *Erat*, inquit, *crux statera Patris habens*
disposita hinc in lance iudicij peccata mundi, inde in lance misericordiae calamitatem generis
humani: sed vicit pondere calamitas in lance misericordiae, lanceque sustollens iudicij decussit
peccata in profundum maris: iuxta illud Michae septimo; Projicit in profundum maris
omnia peccata nostra. Christi enim dolentis passio totius generis humani doloribus
 superaddita preponderavit, plus enim penarum de humano genere sumptum
 fuit, quam culpa ingruisset, quod etiam omnium tanquam illustrissimum de cruce
 canit Ecclesia in hymno illo de passione Domini à Sedulio secundum plerisque
 composito: *Sedulius.*

*Beata, cuius brachio, & sedis pendit pretium,
 statera facta corporis.*

Ratio verò, cur divina iustitia statera nomine exprimitur, ea est, quòd tam
 culpa, quam poena in isto examine ponderantur, ne poena culpa excedat: quatu-
 quam tempè minus inferatur à Deo supplicium, quam culpa promereatur iux-
 ta illud Psal. 102. *Non secundum peccata nostra facies nobis.* Quare et tantum statera ad-
 hibetur, ne criminum acerbitatem poena superet magnitudis: quo sensu dictum
 est Proverborum 16. *Pondus, & statera iudicij Domini sunt:* Et Esaiæ 28. *Ponam in pon-*
dere iudicium, & iustitiam in mensura: & capite vigesimo septimo. In mensura contra-
mensuram, cum abiectus fuerit, iudicabis eam, id est, punies eam in mensura poenae, qua
 respondeat mensurae culpae, quemadmodum exponit D. Thomas in suis com-
 mentariis super Esaiam: quod non est ad propositionem arithmeticam, sed ad
 geometricam reuocandum, ut minoribus quidem peccatis minora, maioribus
 autem maiora supplicia inferantur: nunquam tamen peccatis aequalia. Eandem
 ob causam dicitur Amos 7. *Humus tua funiculo metietur, & tu in terra poluta morieris:*
 quo loco est sermo de captiuitate decem tribuum, quarum supplicia dicuntur
 funiculo metienda, ne peccatorum magnitudinem superent: in eandem sententiam
 dicitur Esaiæ 34. *Extendetur super eam mensura, ut redigatur ad nihilum, & perpen-*
diculum in desolationem: vbi pro extendetur, est Hebraice נִמְנָה, venamab, quod ver-
bum significat lineam ducere, quemadmodum Geometria faciunt, pro mensura
 verò est נִפְּ, Cau, quod nomen significat lineam illam, seu funiculum, quem
 Architecti solent extendere: vnde Iob 38. loquens Dominus de fabricatione
 terrae dixit ad Iob: *Quis tetendit super eam lineam?* estque non solum aedificantium,
 sed etiam destruentium, cum Architecti nihil volunt supereminere, sed omnia
 solo aquare. Denique perpendicularum est lapis ille, siue pondus plumbeum, quo
 cementarij vtuntur ad parietum siue aequalitatem, siue inaequalitatem deprehen-
 dendam. Est igitur sensus Deum minutissimum esse in scelerum grauitate exarti-
 nanda, atque in supplicio inferendo non solum funiculo geometrico, sed etiam
 Architectorum perpendicularo vti. Denique Threnorum 2. eandem mensuram
 adhibuit in Hierosolymorum ciuitate destruenda. *Cogitauit, inquit, Dominus disti-*
pare murum filiae Sion, tetendit funiculum suum: quem locum expendens Rupertus li-
 bro primo in Hieremiam capite 44. *Dominus, inquit, ista cogitauit, & circumfudit eam,*

*Deus citra
 condignum
 poenit.*
 Psal. 102. 10
 Prou. 16. 11
 Esai. 28. 17
 Idem 27. 8.
 D. Thom.

Amos 7. 17.

Esai. 34. 11.

Iob 38. 5.

*Thren. 2. 8.
 Rupertus li-*

negotijz Melicet summam in libra rationi appendit, & extendit super eam funiculum septuaginta annorum.

- III. E contratio in misericordia tribuenda non stateris, non funiculis, non perpendicularibus videtur: vnde Hierem. 31. Hierusalem, quam ad puniendum funiculo, & perpendiculari fuerat dimensus, cum ex misericordia reedificaturum se pollicetur, i.e. typum Ecclesie Catholice nullis terrarum finibus claudenda nulla mensura vitur: imo omnem omnino interdicit illis verbis: *Edificabitur ciuitas Domini, & exiit ultra normam mensurae*: quod etiam pertinet illud Psalmi 18. *In omnem terram exiit sonus eorum*: Quod Hebraei ita legunt: *In omnem terram exiit linea*, seu norma eorum. Est enim Hebraice nomen *Cau*, vt sit sensus, Deum instar Architecti in Ecclesia fundanda normam quandam interminatam extendisse, qua vniuersum orbem complecteretur ad gratiam Euangelij omnibus communicandam. Eandem diuinam misericordiae largitatem eleganter obseruauit D. Ambrosius in commentariis suis super Psalmum 37. in eo, quod Deus misericordiam, non iustitiam effundere dicitur: etenim de iustitiae calice habetur Psalmus 74. *Calix in manu Domini vini meri plenus misto, & inclinauit ex hoc in hoc: verumtamen fax eius non est exinanita*: vbi duo expendenda sunt, videlicet verbum *Inclinauit*, quod non dicit effusionem, sed leuem quandam calicis inclinationem: & praeterea quod sequitur: *Fax eius non est exinanita*: cum tamen de misericordia dicitur Canticorum 1. *Oleum effusum nomen tuum*, seu, vt Septuaginta translulerunt, *Oleum mensuratum*, seu *exinanitum*: quo loco per oleum Dei misericordia intelligitur, quam non ad mensuram Deus impertit, sed effundit largiter. Ad terrendum, inquit Ambrosius, plenus est calix, ad ferendum non est exinanitus. Calicem enim ita exinanire non nouit, sed exinanitum tamen est unguentum. Denique cum Christus de retributione ageret, non simpliciter illam appellauit mensuram, sed redundantem, & superfluentem mensuram: sic enim habes Luca 6. *Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & superfluentem dabunt in sinum vestrum*: vbi singula verba emphasim habent, *Mensuram*, inquit, *bonam*, id est, magnam: quoniam verò posset esse mensura magna, sed non plena, additur, *confertam*, iuxta illud Psalmi 102. *Qui replet in bono desiderium tuum*: tunc autem est mensura conferta, cum id, quod mensuratur, vel pedibus calcatur, vel manibus in mensura deprimitur: quae mensurae plenitudo magis declaratur, cum subiungitur, *coagitatam*, quod tunc accidit, cum huc, & illuc modius decutitur, vt nihil interius vacuum relinquatur: denique additur, *superfluentem*, id est, non rasilem, sed cumulatissimam, & merita ipsa longè vincentem, siquidem Deus ultra condignum renumerare consuevit: quod verò dictum est, *in sinum vestrum*, praeter alia gaudium, & securitatem beatitudinis significat.

Quartum sigillum de equo pallido, & morte super illum equitante, atque inferno insequente explicatur.

SECTIO VI.

- I. **A**duertendum est pro pallido esse Graecè $\chi\lambda\alpha\rho\delta\varsigma$, quod nomen & pallidum & viride significat: vnde capite octauo sequenti vltigatus interpres fecerit viride transtulit, cum eo loco idem nomen habeatur: imò hoc ipso loco equum viridem interpretatus est Tertullianus libro de pudicitia, capite vigesimo: qua de re sequenti sectione dicemus. Aperto igitur quarto sigillo, *Ecce, inquit, equus pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi Mors, & infernus sequebatur eum*:
& data

Et data est illi potestas super quatuor partes terræ, interficere gladio, fame, & morte, & bestijs terræ. Per equum pallidum Romanum item imperium exprimitur, cum fuit Imperium sub Domitiano, qui Tito fratri successit, & secundam aduersus Ecclesiam persecutionem commouit. Rectè autem equo pallido comparatur, quoniam Domitianus incredibilem metum & Romanis, & præcipuè fidelibus iniecit, siquidem bonam Senatorum partem, aliorumque principum virorum in exilium mandauit, varia eis affligens crimina, vt sic eorum bona diriperet, inter quos & Ioannem nostrum ad iululam Pathmos relegauit: quia igitur omnes sibi timebant, ne similia ipsis damna contingerent, ex timore autem pallida exterius membra efficiantur: rectè Romanum sub Domitiano Imperium in pallido equo ostenditur: id quod potissimùm ad Ecclesiam referendum est, quæ sub eo grauissimam passã est persecutionem, quam superiori cõmentario descripsimus.

Meritò etiam Domitianus Mors appellatur propter summam crudelitatem, quia non solum in suos, sed in Christianos etiam desæuit: vnde est interfectus à suis tantum monstrum non ferentibus. Porro quia dignas apud inferos suorum scelerum pœnas recepit, subiungitur, *Et infernus sequebatur eum*, aut certè per infernum hoc loco diabolus intelligitur, à quo incitatus Domitianus tantam crudelitatem, & impietatem exercuit: sumi enim interdum infernum pro demone docet D. Gregorius libro 17. Moralium cap. 12. & nos fusiùs diximus capite 1. Cruciatum verò, seu mortis genera, quibus Ecclesiam oppugnauit, illa quatuor numerantur, fames, gladius, bestia & mors: vbi per mortem diuersa alia mortis genera intelligenda sunt, cuiusmodi sunt suffocatio, combustio, suspensio, submersio, & alia huiusmodi. Denique aduerte in apertione horum quatuor sigillorum quatuor animalia singula in singulis dixisse: *Veni, & vide*: quia nimirum in quatuor Euangelijs ea, quæ hæcenus commemorauimus, insinuantur: nam in Euangelio Marci cap. ult. agit de promulgatione Euangelij: *Euntes in mundum vniuersum predicate Euangelium omni creaturae*: quod fieri cœpit sub Caio Caligula: quare primum animal in apertione primi sigilli est Marcus designatus per leonem, qui primo loco fuerat nominatus. In Mattheo expressè commemoratur Ecclesie persecutio, cum dicitur cap. 24. *Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos*: prima autem persecutio sub Nerone cœpit, quo fit, vt secundum animal, quod dixit, *Veni, & vide*, sit Mattheus. In apertione tertij sigilli tertium animal Lucam significat, qui cap. 19. agit de Hierosolymorum per Titum euerfione. Denique in apertione quarti quartum animal, id est, Ioannes loquitur, qui cap. 16. tribulationem maximam prænunciat, quam passuri erant fideles, & quam post Nerone secundus Domitianus excitauit.

Cur Mors super equum pallidum apparuerit, & cur eam infernus sequatur.

SECTIO VII.

Quamquam iuxta eam, quam proposuimus ex nonnullorum Doctorum sententia, huius quarti sigilli expositionem Mors Domitianum Imperatorem adumbrauerit, ob ea, quæ superiorifectione diximus: quia tamè non desunt, qui mortem hoc loco propriè accipiendam esse contendunt, eaque expositio multum doctrinæ continet ad morum libertatem coercendam, libuit eam nonnullis obseruationibus illustrare. Primò igitur obseruandum est rectè mortem super equum apparuisse propter cursus sui velocitatem, qua mortales non solum

consequitur, sed etiam sapissimè præcurrit: quod tunc accidit, cum eorum spes præscindit, vanasque consiliorum, ac rerum futurarum designationes de repente quasi ante uolans præter expectationem demolitur. Quae de re Ezechias Rex apud
Esai. 38. 12. Elaiam capite 38. conuenitur, cum ait, *Præcisâ est uelut à texente uita mea: dum adhuc ordiret, succidit me:* quasi dicat, in ipsis primis filiis disponendis telam meam,
Iob. 7. 6. & spes omnes præcidit: & Iob cap. 7. *Dies mei uelocius transferunt, quàm à texente tela succiditur:* quem locum eleganter expendit D. Gregorius. *Congrua, inquit, similitudine tempus tela comparatur: quia sicut tela filii, sic uita mortali diebus singulis proficit: sed quoad augmentum proficit, eo ad incisionem tendit, cum enim tempora percepta prætereunt, uentura breuiantur: tela enim duobus lignis innectitur, ut texatur, sed quo inferius tecta inuoluitur, eo superius texenda deplicatur, & unde se ad augmentum multiplicat, inde fit minus, quod restat. Sic nimirum uita nostra tempora, & transacta quasi inferius inuoluitur, & uentura à superiori deplicatur, quia quò plus sunt præterita, minus esse incipiunt futura. Hactenus Gregorius. Huius tela tegmen est humana mortalitas iuxta illud Genesis 3. *Puluis es, & in puluerem reuertetur:* subtergenia autem est humanarum rerum uicissitudo, & uanitas.*

Eadem mortis mortales de repente consequentis pernicitas nomine cursoris exprimitur Iob 9. *Dies mei uelociter fuerunt cursore:* & Sap. 5. Multis alijs similitudinibus, quæ celeritatem significant: sic enim eo loco damnati de hoc ipso conquerentes lamentantur: *Transferunt omnia illa tanquam umbra, & tanquam nunciu præcurrens, & tanquam nauis, quæ pertransit fluctuantem aquam, cuius cum præterierit, non est uestigium inuenire, neque sentiam carinæ illius in fluctibus, aut auis, quæ transuolat in aere, cuius nullum inuenitur argumentum itineris illius, sed tantum sonitus alarum uerberant leuem uentum, aut tanquam sagitta emissa in locum destinatum: ubi obiter aduerto sonitum alarum innuere leuem quâdam hominis demortui recordationem, quæ subito deponitur. Sed illa est etiam præclara similitudo, quam habes Iob 9. *Dies mei pertranserunt quasi nauis poma portantes:* nauis enim, quæ portant poma, uelocissimæ sunt, quibus nimirum opus est portum citò tenere, antequam poma putrescant: alij ex Hebræo transferunt, *Sicut nauis pirata,* quæ etiam expeditissimæ esse solent, imò Christus Dominus Luca 12. mortem etiam furi comparauit illis uerbis: *Si sciret paterfamilias, quæ hora fur ueniret, uigilaret utique, & non sineret perfodi domum suam:* quæ similitudine illud etiam significatur mortem esse quasi piratam subito in mari apparentem, & de repente inuolantem in eum, qui secundis uetis nauigabat, in florèque adhuc ætatis existēs prospero tum fortunæ flatu, tum ualitudinis utebatur. Quam rem eleganter descripsit Tertullianus libro de anima, tit. Nihil animæ remanere in corpore post mortem. *Vñ, inquit, est & illa nauis, cum longè à Caphareis saxis nullis depugnata turbinibus, nullis quassata decumanis, aduante flatu, labente cursu, latante comitatu, intestino repente percussu cum tota securitate dissidunt: non secus naufragia sunt uita, & tranquilla mortis euentus.**

Secundò est obseruandum ex ijs, quæ sectione præcedenti diximus, e quum
 III. mortis & pallidum, & uiridem esse: utrumque enim significat uox Græca *Χλωρός*, qua hoc loco uitur Ioannes: unde & Tertullianus libro de pudicitia, capite 20. citans hunc locum Ioannis pro equo pallido equum uiridem transtulit. Sed det igitur mors super equum pallidum, & uiridem: primum, quia mors improbis quidem tristis est, & luctuosa, probis autem fausta, & læta, & uiriditatem oculis gratissimam præ se ferens, id est, spem cælestium gaudiorum: unde cum Psalm. 33. appelletur mors peccatorum pessima, quia, ut interpretatur D. Bernardus sermone 41. ex paruis peccatorum mors mala est in amissione mundi, quia

quia non possunt sine dolore separari ab eo, quem diligunt, peior in dissolutione carnis: pessima in tormentis inferni: de iustorum tamen morte dicitur Sapientia 3. *Non tange illos tormentum mortis: quod quidem tormentum multiplex est, videlicet angor, & acerbitas moriendi, periculosus conflictus cum Dæmone, denique ipsa æterna damnatio: in eundemque sensum D. Hieronymus epist. 34. interpretatur illud Psalmi 126. Non confundetur, cum loquetur inimicus suis in porta: quoniam locum ad securitatem refert, cum qua iusti moriuntur. Deinde equitat mors super equum viridem, quia ipsa est, quæ mortalium spes, quæ viridi colore designatur, regit, & gubernat, eas videlicet vel prorogans, vel præciciens: itaque equi viridis habenas vel inhibet, vel etiam laxat pro Dei humanas res administrantis imperio. Porro adverte Romanum imperium, quod in equo albo, & rufo pulcherrimum apparuit, ubi mortem equitem habuit, continuo pallidum redditum fuisse, quia mors, quæ antea speciosa videbatur, decolorat, & quæ vana omnia, ac deformia sunt, ostendit: sic enim Romanum imperium ex albo, & rufo pallidum fecit. Postremo: Non sine mysterio infernus mortem sequebatur, ut nimirum reciperet, quos illa deiecit: etenim maior hominum obedientium pars semper in inferorum suppliciis addicitur, unde Elaias capite 5. Propterea, inquit, dilatauit infernus animam suam, & aperuit os suum absque ullo termino, descendentes fortes eius, & populus eius, & sublimes, & versosque eius ad eum: In quem locum D. Hieronymus, Infernus, inquit, animam habere dicitur, non quod animal sit, sed quod verbum humanae consuetudinis rerum insensibilium exprimamus affectum, quod insatiabilis sit, & nunquam mortuorum multitudine expleatur.*

Sap. 3. 1.

D. Hieron. Psal. 126. 5.

Esai. 5. 10.
Hominum
maior pars
damnatur.
D. Hieron.

Quinti sigilli de animabus interfectorum propter verbum Dei
subtus altare clamantibus explicatio.

SECTIO VIII.

APERTO quarto sigillo apparuerunt subtus altare animæ interfectorum propter verbum Dei vindictam sui sanguinis postulantes, quibus data dicuntur stolæ singulæ, dictumque, ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleatur conferui eorum, & fratres eorum, qui interficiendi sunt, sicut & illi. Cum in superiori sigillo sermo fuerit de secunda Ecclesiæ persecutione sub Domitiano Imperatore, hac quinti sigilli explicatione consequenter comprehenditur tempus à Traiano, qui Domitiano post Neruam successit usque ad Diocletianum: quod tempus multas Ecclesiæ persecutiones cõplectitur, videlicet tertiam sub Traiano, quartam sub Adriano, quintam sub Marco Aurelio Antonino, & Lucio Commodo simul imperantibus, sextam sub Septimio Severo, septimam sub Maximino, octavam sub Decio, nonam sub Valeriano, decimam sub Aureliano: quas omnes consecuta est omnium gravissima sub Diocletiano, & Maximiano, quæ ad sextum sigillum pertinet. Quoniam igitur toto eo tempore innumeri Martyres sanguinem & vitam pro religione profundeabant, & nihilominus Christianorum cades, & martyria perdurabant, ideo inducuntur sub altari clamantes, & vindictam à Deo postulantes: quod quo pacto intelligendum sit, simulque alia, quæ hac visione obscuriora videntur, sigillatim docebimus.

Prima igitur dubitatio est, quodnam sit illud altare, sub quo Martyrum animæ Ioanni apparuerunt? D. Bernardus sermone 4. in festum omnium Sanctorum existimavit hoc altare esse humanitatem Christi, dicitque animas Martyrum

II.

Quid altare
sub quo animæ
ma.

D. Bernardi.

esse modo sub altari, quia solum vident Christi humanitatem: post diem verò Iudicij supra altare collocandas, id est, visione beatifica fruituras, cum corpora recipiant. Quamquam verò interpretari possumus Bernardum, ut loquatur more Augustini, & reliquorum patrum de perfecta ex omni parte beatitudine, quæ gloriam etiam corporis comprehendit, verba tamen eius simpliciter, & absolute accepta sonant eum errare, in quo fuerunt Tertullianus lib. 4. aduersus Marcionem, Vigilantius teste Hieronymo in libro contra Vigilantium, Armeni apud Guidonem in summam de hæreticis, Græci apud D. Thom. opusculo 6. ca. 9. quod & testatur Concilium Florentinum sect. 1. & Lutherus in prælectionibus in Genesim apud Fredericum Staphylum in Epitome trimembri Lutheranæ Theologiæ: aduersus quos copiose disputat Bellarminus noster tom. 1. Controuersiarum Controuersia 7. Generali de Ecclesia triumphante. Ea igitur Bernardi expositione prætermittam, & aliis nonnullis, arbitramur per altare hoc loco intelligenda esse ipsa loca, vbi corpora Martyrum sepulta iacent, eo vel maxime quod super Martyrum reliquias altaria extrui consueuerunt: sub quibus altaribus animæ Martyrum clamare dicuntur, quia ex iis ipsis locis, eorum sanguis ad cælum clamat, ut paulo inferius dicemus. Nec verò te moueat, quod non corpora, sed animæ sub altari apparuerint: etenim hoc loco animæ pro sanctis ipsis ponuntur, que modo admodum & sæpè aliàs in sacriliteris pro hominibus vsurpantur, ut cum Genesis 46. egressæ dicuntur de femore Iacob animæ sexaginta sex: sancti autem rectè ibi esse dicuntur: vbi ipsorum iacent corpora. Adde cum Aretha fortasse alluisse Ioannem ad altare holocausti: siquidem sancti eo sacrificij genere per martyrium immolantur: & quamquam holocaustum super altare, non infra peragebatur, quia tamen hostiæ crematæ cineres deorsum per craticulam æneam decidebant, rectè post peractum sacrificium apparere sub altari potuerunt: quod quidam ex recentioribus non aduertit.

III. Secunda dubitatio est, quid clamor animarum significet? cui respondet D.

- D. Greg. lib. 2. Moralium cap. 6. Magnus, inquit, earum clamor magnum est desiderium cum resurrectionis, cum iudicij: tunc enim quisque minus clamat, quanto minus desiderat: & tanto maiorem vocem exprimit, quanto se in rei desiderium plenius fundit. Animarum igitur verba ipsa sunt desideria: nam si desiderium sermo non esset, propheta non diceret: desiderium cordium eorum audiuit auribus tuis, Psalm. 9. Hæc Gregorius. Eandem ob causam Moyses, cum Exod. 14. 15. non loqueretur, clamare tamen dicitur Exodi 14. Quid clamas ad me? quia videlicet magno ardebat liberandi populum desiderio: vnde Gregorius Nyssenus in libro de vita Moysis eundem locum expendens, Monemur, inquit, sonoram esse illam vocem, & vsque ad diuinæ aures magnitudinem sua peruenire, quæ non contentione clamoris, sed puritate cordis sua meditatione concipitur. Et Gregorius Magnus in commentariis super primum librum Regum, cap. 6. Quid est, inquit, clamor orantis, nisi in supplicatione petentis magna virtus desiderij? unde adiacentem labijs Moysen, sed populi salutem feruenti deuotione cupientem a Domino dicitur, Quid clamas ad me? Et D. Ambrosius sermone de Psal. 118. 145. cimo nono in Psalmum centesimum decimum octauum super illa verba, Clamasti in toto corde meo, exaudi me Domine: Clamat, inquit, cor nostrum non sono corporis, sed cogitationum sublimitate concentuque virtutum, magna vox iustitiæ, magna est castitatis, per quam & mortui loquuntur: gracili voce erat Moyses, nec loquebatur, plus tamen omnibus audiebatur: vnde dictum est ei, Quid clamas ad me? clamabat affectu pio, & personabat in celo: clamabat populus, & non audiebatur, audiebatur. Item Moyses, qui tacebat: tu solus, inquit, ad me clamas qui de me speras, qui virtutem meam excitas: tu solus ad me clamas, qui per vniuersam terram annunciari meum nomen expellis. Hæc Ambrosius.

Tertia

Tertia dubitatio, quænam sit vindicta sui sanguinis, quam Sancti postulant, cum eiusmodi vindictæ postulatio ab eorum sanctitate, & gloria aliena videatur? Duplex est responsio, una Diui Chrystostomi homilia in illud Psalmi 9. *Patientia pauperum non peribit in finem. Sanctorum, inquit, vox illa est in Apocalypsi. Quisquis sanctus, & iustus non vindicet sanguinem nostrum: volebant ergo Martyres, & in presenti miracula faceret Deus, & confunderet fortitudinem aduersariorum Christi.* Itaque existimat Chrystostomus vindictam hanc nihil esse aliud, quam confusionem tyrannorum, ac Regum, qui Ecclesiam persequuntur, vt sic agnoscant diuinitatem Christi, & potentiam. Et rectè quidem iuxta Chrystostomum Martyres hanc aduersariorum Christi confusionem vindictam sui sanguinis appellant: quia non tam passionem suam, ac tormenta, quàm blasphemias, quæ in Christum iactabantur, & fidei persecutionem sentiebant iuxta illud Psalmi 68. *Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me: quem quidem locum Paulus de Christo intellexit ad Romanos 15. cum dixit: Etenim Christus non sibi placuit, sed sicut scriptum est, impropria improprietantum tibi ceciderunt super me: rationem verò eam reddit Augustinus in commentariis eius loci, quia nemo improbrauit Christo, nisi Deo exprobrans: nemo enim honorat Patrem, nisi qui honorat & filium: sed possumus tamen eadem verba ad Martyres referre, super quos cadebant opprobria, quibus impij Christum proscindebant, verè enim Martyribus molestiora erant maledicta, quæ infideles in Christum iactabant, quàm sui ipsorum acerbissima tormenta. Altera responsio est diui Augustini sermone trigesimo nono de tempore, Martyres non ipsorum hominum perse, sed regni peccati euersionem postulare: itaque non in homines, sed in eorum peccata inuehi. *Quis, inquit, audeat affirmare, cum illi sancti candidati se vindicari petierunt, contra ipsos homines, non contra regnum peccati petiisse? nam ipsa est sincera, & plena iustitia vindicta martyrum, vt eueriatur regnum peccati, quo regnante tantæ perpessi sunt: ad cuius etiam euersionem iuratur Apostolus dicens ad Romanos 6. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore.* Hæc Augustinus. Esse autem hanc vindictæ petitionem voluntati diuinæ consentaneam ostendit locus ille Psalmi 138. *Pe seculo odio oderam illos: perfectum enim odium tunc est interpretè diui Augustino, cum nec propter vitia homines, nec vitia propter homines diliguntur. Id ipsum hac similitudine declarat Gregorius Nyssenus libro de oratione: Quemadmodum, inquit, ille, qui orat, ne sint arrogantes, non hominum interitum, sed morbi abolitionem fieri cupit, ita etiam dum quisque sanctorum orat, vt id, quod natura aduersum, & inimicum est, ad interitum redigatur, suspicionem quidem imperitioribus præbet, quasi aduersus homines sentiat: sed verè illud tantum orat, vt peccatum, & iniquitas euertantur.**

*Psal. 19.
D. Chryst.*

Psal. 68. 10.

Rom. 15 3.

*Martyres
impiorum in
Christum
maledicta
grauius fere-
bant, quàm
tormenta.
Augustinus.*

*Non peccan-
tis, sed pecca-
ti euersionem
petunt sancti
Rom. 6. 12.
Psal. 128. 22.
Greg. Nyss.*

Quarta & postrema dubitatio, quænam sint illæ stolæ singulæ, quæ singulis v. animabus datæ sunt? Communis expositio est intelligendam esse glorificationem animæ, quæ sanctisante resurrectionem corporum tribuitur: ita Richardus de sancto Victore, Rupertus, Beda, Ambrosius Ansbertus, Haymo, & reliqui: quanquam Primasius intelligit summam quandam lætitiã, quam ex ea reuelatione conceperunt, cum ei dictum est multos adhuc præterea Martyres, & sanctos futuros esse, quorum consortio frui deberent. Vnde illud merito colligas multum ad gloriæ accidentalis rationem pertinere ipsam sanctorum multitudinem, & societatem, imò & in hac vita mortali multorum iustorum conuictum, cuiusmodi est in sanctis religionum ordinibus, specimen quoddam esse felicitatis sempiternæ: siquidem in gloria ipsè Beatòrum conuictus, & societas ad accidentalom eorum felicitatem ita pertinet, vt ex eiusmodi

*Quid singu-
la stolæ, sin-
gulis anima-
bus dæte.
Richardus,
Rupert.
Beda.
Ansbert.
Haymo.
Primasius.*

Psal. 132. 1.

Hebraei.

multitudine, & communiōe dicantur hoc loco sancti mirifica quadam profundi iucunditate, quas per stolas exprimi vult Primasius. Recte igitur cecinit Regius vates Psal. 132. *Ecce quā bonum, & quā iucundum habitare fratres in vnum*: quod magis adhuc explicauit duplicem adhibens similitudinem, vnam desumptam ex vnguento illo aromatico ex varijs odoribus myrrhae, cinnamomi, & balsami confectio, quo summus Sacerdos vngebatur: *sicut vnguentum*, inquit, *in capite, quod descendit in barbam Aaron: quod descendit in oram vestimenti eius*: alteram depromptam ex rore, qui montes Iudaeae aspergit, & facundat: *sicut ros*, inquit, *Hermon, qui descendit in montem Sion*. Quem locum aliqui Hebraeorum sic dispungendum existimant, *sicut ros Hermon, & sicut ros, qui descendit in montem Sion*: alij volunt ex Hermon, qui mons est propè Iordanem Libano vicinus, cum sit perpetua niue conspersus, continuè vapores ascendere, qui in rorem concreti montem Sion facundissime aspergant.

Sexti sigilli de terræmotu, sole nigro, luna sanguinea, & stellis de caelo cadentibus explicatio.

SECTIO IX.

1. **V**bi apertum fuit sigillum sextum, terræmotus magnus factus est, & sol ipse apparuit niger tanquam saccus cilicinus: luna verò facta est sicut sanguis, & stellae de caelo ceciderunt super terram, & multa alia visa sunt à Ioanne, quae sigillatim explicari debent. Hac visione iuxta eam, quam persequimur, nonnullorum interpretum expositionem describitur tempus sub Diocletiano, & Maximiano Imperatoribus, sub quibus passa fuit Ecclesia vndecimam (iuxta nostram supputationem) generalem persecutionem, quam continuauit, & perfecit Galerius, quo tempore sic exarsit in Christianos nefarium, & impium bellum, vt triginta dierum spatio ferantur decem, & septem millia promiscui sexus martyrio coronata. Itaque terræmotus immanitatem persecutionis significat, simul & diurnitatem: quo tempore innumera Ecclesiae incensae, plurimaque templa fuditus euersa, & infiniti propemodum fideles interempti fuerunt, vt suo loco fusiùs explicauimus: significat etiam terræmotus totum Romanum imperium aduersus Christianos commotum fuisse, & omnes provinciarum praetores, ac praefides contra vnam Christi fidem, & religionem incitatos. Dicitur Sol factus niger tanquam saccus cilicinus, id est, vt interpretatur Lyranus, Christus, qui Sol est iustitiae, in membris suis denigratus, & iniuriōse tractatus videbatur splendorem, & diuinitatis existimationem apud infideles amisisse. Luna verò tota facta est sicut sanguis, id est, vniuersa Ecclesia sanguine Martyrum robuit, & sanguineum colorem praeferebat tot filiorum sanguine purpurata. Stellae etiam de caelo ceciderunt super terram, id est, multi viri in Ecclesia dignitate, & opinione praestantes timore mortis in fidei confessione defecerunt, in quibus fuit Marcellinus Papa, qui metu coactus Paganorum templum ingressus grana thuris super prunas imposuit: sed tamen postea penitentiam agens strenuè martyrium subiit, quemadmodum Nicolaus Pontifex scripsit ad Michaelem Imperatorem: & refertur vigesima prima distinctiōe, capite. Nūc autem. Emphasim verò habet similitudo, quae sequitur: *sicut fenum emittit grosses suos cum à vento magno mouetur*: grossi enim sunt flos primi temporis, & immatura, quae facile flante vento paulò vehementiore decidunt: qua similitudine iudicatur eos, qui in fide defecerunt, non fuisse adhuc plenam fidei maturitatem consequutos, siquidem flante vento persecu-

Terræmotus
Ecclesiae per-
secutionem
significat.

Sol niger factus
Christus
in summi-
ritate tractatus.

Luna ut
sanguis facta
Ecclesia in
martyribus
cruenta.

Stellae ca-
dentes, fide-
les in fide de-
ficientes.

grossi enim
sunt flos primi
temporis, &
immatura.

tionis ceciderunt. Reliqua, quæ sequuntur, ad vim persecutionis explicandam pertinent: cœlum enim recessit sicut liber inuolutus, id est, Ecclesia, quæ cœlum dicitur, sese propter metum persecutionis occultabat exceptis paucis, qui ardentissimo fidei zelo inflammati sese martyrio offerebant, quod magis explicatur, cum subditur: *Et omnis mons, & insula de locis suis magna sunt*, quoniam in rupibus, & insulis, locisque remotioribus Christiani ad mortem quærebantur. Denique omnis ætatis, & conditionis homines in latebras, & subterranea terra loca sese metu persecutionis abdiderunt: id enim significant verba consequentia: *Reges terra, & Principes, & Tribuni, & divites, & fortes, & omnis seruus, & liber absconderunt se in speluncis, & in petris montum, & dicunt montibus, & petri: Cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira Agni*: quia videlicet existimabant fideles contra se Deum, & Agnum esse iratum, & propterea tam acerba persecutione ipsorum scelera vindicare. Atquæ hæc iuxta superiorum Doctorum sententiam de sex præcedentium sigillorum interpretatione dicta sunt, nunc communem expositionem afferamus.

Communis præcedentium sigillorum expositio commemoratur: & in primis primi, secundi, & tertij sigilli explicatio proponitur.

SECTIO IX.

Quam hæcenus tradidimus superiorum sigillorum expositionem, ij auctores, quos initio citauimus, existimant tum textui, tum instituto Ioannis magis accommodatam, & quæ hoc loco ab alijs generatim afferuntur, esse ab scopo, quem Ioannes defixit, aberrantia: quid enim, inquit, attine tferè omnia, quæ Ioannes commemorat siue de equis, siue de cornibus, siue diadematis, & coronis, generatim de hæreticis, hypoeritis, & tyrannis continuata interpretatione disputare, & nihil ab eo prædictum existimare de peculiaribus rerum euentis, temporum conuersionibus, Ecclesiæ statu, cuius tamen initia, progressum, & exitum sigillatim Ioannes prænunciandum suscepit: Itaque omnes illas generales, & metaphysico more communissimas expositiones magis putant ignorantium asyla esse, & suffugia, quàm rata, & verisimilia interpretum iudicia. Cæterum nos, qui, vt par est, communibus sententijs multum tribuimus, quamquam præcedentem de his sigillis expositionem valdè probabilem, & cum textu coherentem arbitramur, non idcirco tamen à communi sententia, & expositione discedimus: quare ne quis eam in his nostris commentarijs desideret, disertè quoque afferendam putauimus in tertio, quarto, & sexto sigillo, in quibus potissimum à superiori diffidet. In primo enim sigillo Christus est, qui sedet super equum album, id est, Apostolos: in secundo ille, qui sedebat super equum rufum, tyrannos adumbravit, qui Christianorum sanguine vniuersum orbem cruentarunt. Igitur in tertio sigillo existimant communiter interpretes tempus Hæresiarcharum fuisse à Ioanne designatum, qui post tyrannorum persecutiones nouo bellandi genere, eoque magis exitiali, ac pernicioso Ecclesiam oppugnarunt: primùmque arbitrantur per equum nigrum ipsosmet hæreticos, & Hæresiarchas accipiendos esse: per scellorem autem ipsum Dæmonem, qui hæreticos quasi equos aduersus Ecclesiam incitat. Dicitur autem habere stateram in manu sua, non dubium quin dolosam, id est, falsam iudicium, & astimationem, qua Scripturæ sacræ, & sanctorum Patrum sententias

Equus albus
Apostoli,
sigillor Christi
suis.

Equus niger
hæretici, scellor
ipsum demon

ponderat: tunc verò sequitur tritici, & hordei ponderatio, quæ omnia paulò illustriorem explicationem desiderant.

- Primùm igitur iuxta hanc expositionem notandum est rectè hæreticos equis nigris comparari, sicut in apertione primi sigilli Apostoli, & Apostolici viri equi albi similitudine expressi fuerunt: & quidem, quòd omnes impij in genere appellentur equi, Origenes homilia sexta super Exodum probat ex Exodi 15. cum dicitur: *Equum & ascensorem proiecit in mare: Quemadmodum, inquit, sunt equi quos Dominus ascendit, iuxta illud Abacuch 3. Qui ascendit super equos tuos, & quadrigæ tua saluatio: scia & sunt equi, qui ascensorem habent Diabolum.* Verùm hæretici peculiari ratione equi nigri appellantur, quia sunt similiore Dæmonibus, qui principes tenebrarum dicuntur. Deinde fessor, id est, Dæmon habet stateram in manu sua, illam nimirum de qua est sermo Osee 12. *Chanaan, in manu eius statera dolosa, calumniam dilexit:* quo loco Chanaanais comparatur Ephraim, id est, decem tribus, eo quòd impietatem, & scelera Chanaanæorum æmularetur: & verò Chanaan in sacris literis pro mercatore sumitur, veluti Proverbiorum trigésimo primo: *Cingulum tradidit Chanaan, id est, mercatori, quoniam Chanaanæorum natio præcæretis maximè ex mercatura quæstum faciebat.* Est ergo sensus Filios Ephraim, id est, decem tribus Chanaanæorum, & mercatorum dolos fuisse imitato: iuxta quam expositionem possumus etiam nomine Chanaan Dæmonem hæresum principem, & omnes hæreticos cum D. Hieronymo intelligere: est autem in manu Dæmonis statera dolosa, imò & omnium hæreticorum, quia se ipsos, & alios decipiunt in ponderatione scripturarum, *quidquid enim, inquit Hieronymus, hæreticus loquitur, Dei iustitiam non habet, & plenum est doli, & fraudum.* Hugo Carenensis docet per stateram intelligi posse tribulationem, quam Dæmon habet in manu, quia ex eo, quòd quidam permittuntur flagellari, scitur quanti ponderis sint, id est, quantam virtutem habeant. Itaque tribulatio est iustissima quædam statera, qua vniuscuiusque pondus examinatur, quo spectat illud i. Petri 1. *Oportet contristari in varijs tentationibus, ut probatio fidei vestra multo pretiosior auro, quod per ignem probatur, inueniatur in laudem, & gloriam, & honorem:* aurum enim in igne probari solet, verumne sit, ac legitimum, an adulterinum, & alchimicum. Quam eandem ob causam homines vasis comparavit Apostolus ad Romanos 9. *An non habet potestatem figulus lutæ ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam:* cuius similitudinis rationibus alijs prætermisissis illa interim afferri potest ex Plutarcho libro de discrimine adulatoris, & amici, quia cæca vasa, ita pulsu solemus tentare homines, cuiusmodi tinnitum reddant: fractane sint, an integra: plena, an vacua: quod præcipuè efficit tribulatio. Sic enim Deus tentavit Abraham, & Iob, vasaque integra, & plena esse comperit: audi egregium sonum, quem reddidit Iob: *Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit ita factum est: sit nomen Domini benedictum.* Iob. 1, contra verò de impijs dicitur Psal. 103. *Tangit montes, & fumigant:* id est, tangit superbos per flagella, & statim per impatentiam fumigant.
- III. Quod verò attinet ad id, quod sequitur: *Et audini tanquam vocem in medio quatuor animalium dicentem: Bilibra tritici denario vno, & tres bilibres hordei denario vno:* ad consolationem pertinet fidelium. Etenim, ut exponit Richardus de sancto Victore, pullulantibus hæresibus proclamatur de medio quatuor animalium, id est, communi testimonio, & consensu Evangelistarum, omniumque prædicatorum in Ecclesia, fidelibus in fide perseverantibus, & contra hæreticorum prauitatem disputantibus perfectam, id est, vtriusque testamenti intelligit.

telligentiam pro fidei integritate concedi, vt sciant bilibrem tritici, id est, doctrinae noui Testamenti denario vno; tres autem bilibres hordei, id est, doctrinae veteris Testamenti denario etiam vno aestimare, hoc est, nouum Testamentum veteri antepone. Quod autem ad fessorem dicitur: *Vinum, & oleum n. laferis*, dupliciter explicatur: vno modo iuxta eundem Richardum, vt interdicitur Diabolo perfectos Doctores, qui vinum sint, qui malos arguunt, oleum, cum probos cōsolantur, haeretica prauitate corrumpere: altero iuxta Pannonium, vt prohibeatur Diabolus vinum, & oleum laedere, hoc est, sinceritatem, & dulcedinem Scripturae omnino vitare, atque adeo promittatur Ecclesiae verus Scripturae sensus, & gustus: quae duo, quantumcumque conentur, haeretici eripere Ecclesiae non possunt.

Nouum Testamentum, veteri praefertur.
Rich. Vlt.
Vinum, & oleum, Da-
cloras, vel
Scriptura
sensus.
Pannon.

Verum alia afferri potest expositio, quae in hac communi sententia ceteris videtur antecellere, vt per triticum praestantiores in Ecclesia viri, per hordeum negligentiores, & sensibiles dediti intelligantur, significeturque ex praestantioribus paucos ad Diabolum per haeresim adiungendos, hoc est, duas tantum libras: at vero ex aliis plures, id est, sex libras, qui tamen omnes paruo quodam pretio, id est, vno denario distrahantur, quod est exigui lucri gratia: quid enim haereticorum principes, nisi inanes quosdam gloriae rumusculos apud imperitos: quid alij, nisi breuem voluptatem, & morum licentiam aucupantur? quoniam vero illi, qui bestiarum more voluptatibus corporis seruiunt, abiectiores sunt illis, qui, cum in Ecclesia doctrina, & honore excellenter, in haeresim tamen prolapsi sunt, idcirco hordeum vilius venditur, quam triticum, id est, hordei librae sex denario vno, tritici autem duae librae item denario, quia Daemon facilius in illis, quam in his negotiatur, multo que plures ex illis, quam ex his eodem pretio erroribus implicat, & voluptatum illecebris ad sui cultum irretitos pertrahit. Quod vero laesio vini, & olei prohibetur Daemoni, illud significat perfectissimos quosque, qui spiritualibus gaudiis perfruuntur, & tanquam caelesti vino inebriati Deo seruiunt, (est enim vinum laetitiae symbolum iuxta illud Psalmi 103. *Et vinum laetificat cor homini*) qui etiam charitatis, & misericordiae operibus, tanquam oleo charitatis ignem fouent, & in vniuersum pinguedine bonorum operum nitent, eos nequaquam equinigris fessori seruituros. Et quidem haec nobis expositio eo praeceteris placet in hac communi sententia, quia commemoratae tritici, hordei, vini, & olei acceptiones in sacris literis luculentius, quam aliae reperiuntur. Primum enim triticum pro perfectioribus vsurpari perspicuum est ex Matthaeo 3. *Cuius ventilabrum in manusua, & permundabit aream suam, & congregabit triticum suum in horreum: & capite decimo tertio: Triticum autem congregate in horreum meum, & Iob 5. Ingredieris in abundantia sepulchrum, sicut insertur aceruus tritici in tempore suo.* Quo loco, vt alij diximus ex D. Gregorij sententia, iusti maturi tritici aceruo comparantur, eo quod suo tempore moriuntur, quod secus impiis euenit, de quibus dicitur Psalmo quinquagesimo quarto. *Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt dies sui.* Atque ad hoc triticum alludit Christus, cum dixit Matthaei nono: *Messis quidem multa, perarari autem pauci.* Cum igitur triticam perfectiorum sit symbolum, consequens est, vt hordeum ad imperfectiores pertineat: vini vero iueunditatem, & laetitiam illud demonstrat, quod sponsi vbera vino comparantur Cantico 1. *Meliora sunt vbera tua vino:* seu, vt alij transferunt ex Hebraeo: *Meliores sunt amores tui vino.* Denique de oleo, quod misericordiam & charitatem significat, clarius est, quam demonstrari debeat.

III.
Insigniores
Christiani
tritici, se-
gniores hor-
deum.

Psal. 103. 17.

Matth. 3. 12.
Idem 13. 30.
Iob. 5. 26.

Psal. 54. 24.

Matth. 9. 37.

Cant. 1. 2.

Quarti sigilli de Pseudopropheta, & hypocritis iuxta communem sententiam expositio.

S E C T I O X I.

Ioachim.
Pannon.

Equus pallidus Pseudopropheta, & hypocrita. Math. 6. Rich. Vi. Hugo Card. Diony. Cart. D. Greg.

Iob 39.

Sapient. 2.

Amos 8. 11.

Psal. 13. 3.

Baruch 3. 16.

IN equo pallido, qui aperto quarto sigillo visus fuit, volunt ferè omnes interpretes Pseudopropheta, & hypocritas, præcipuè verò iuxta Ioachim, & Pannonium Mahometem designari, qui etiam Ecclesiam vniuersam maximè turbauerunt, eosque Daemon aduersum illam tanquam præferoces, atque effrænes equos incitauit. Rectè verò illud aiunt equum pallidum Pseudopropheta, & hypocritarum esse symbolum: quia hypocrita ieiunij, & carnis maceratione facies suas exterminant, Matthæi 6. vt virtutem, & sanctitatem simulent: quemadmodum interpretatur Richardus de sancto Victore, & Hugo Cardinalis: vel etiam, vt exponit Dionysius Carthus. quia charitatè, & sapientia, quasi auro se fulgere fingunt, & ipsa simulatione pallescunt. Cæterum prior ratio magis videtur accommodata, propter quam D. Gregorius libro 8. Moralium cap. 30. comparat hypocritas Simoni Cyrenæo, quem Iudæi apparauerunt, vt tolleret crucem post Christum. *Crucem, inquit, in angaria, id est, precio conductam portare est afflictionem abstinentiæ alia, quàm necesse est, intentione tolerare:* eodem pertinet illa similitudo, qua struthioni comparatur Iob 39. cuius pennæ, id est, actiones similes dicuntur pennis herodij, & accipitris, id est, sanctorum: sed tamen veluti struthiones nequaquam se ad sublimia possunt erigere, sed toti in terra versantur, quemadmodum in eum locum docet D. Gregorius. Super hos sedet Diabolus, qui mors ab affectu hoc loco appellatur, vt supra diximus: iniquitas enim diaboli mors introiit in orbem terrarum Sapientia 2. Infernus sequebatur eum quasi paratus ad deuorandum omnes, quos Pseudopropheta, & hypocrita deceperint, & in vniuersum omnes, quos Diabolus huius equi fessor per hæresim, & hypocritism infecerit. Quoniam verò hypocritis latè diffunditur, dicitur fessori equi pallidi datam fuisse potestatem super quatuor partes terræ ad interficiendum gladio, fame, morte, & bestiis terræ: gladio, inquam, id est, prædicatione, demulcendo vulgi aures nouis rebus applaudentis: est enim gladius verbi, & prædicationis symbolum: aut etiam, vt exponit Richardus de sancto Victore, gladio peccati: fame, id est, subtractione veræ doctrinæ iuxta illud Amos 8. *Emittam famem in terram non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Dei:* morte, id est, doctrina mortifera iuxta illud Psalmi 13. *Pennum aspidum sub labiis eorum:* denique bestiis terræ, id est, hominibus belluarum more vitam agentibus, & carnis illecebris, ac libidini deditus: sic enim appellantur Baruch 3. *Ubi sunt principes gentium, qui dominantur super bestias, quæ sunt super terram?*

I. Sexti sigilli de fine mundi iuxta communiorem sententiam interpretatio.

S E C T I O X I I.

Rich. Vi. Pannon. Primasius. Ansbertus. Hugo Car. Nicol. Zeg. Beda. Rup. Arethas.

Sextum sigillum communiter interpretes ad tempora Antichristi, & finem mundi pertinere arbitrantur: in quibus sunt Richardus de S. Victore, Pannonius, Primasius, Ambrosius, Ansbertus, Hugo Cardinalis, & Nicolaus Zegeus: eandemque expositionem commemorat Beda, Rupertus, & Arethas. Tunc verò dupliciter

dupliciter exponitur vaticinium: vno modo, vt per Solem Christus, per Lunam Ecclesia, per stellas sancti, & per terram otu ipsa Antichristi persecutio intelligatur, eodem planè modo, quo nos superius hæc omnia de persecutione sub Diocletiano, & Maximiano explicuimus: altero, vt Solè, Lunam, & stellas nō translātè, sed propriè Solem ipsum, quem videmus, Lunamque ac sydera intelligamus: de quibus etiā locutus est Dominus, cum dixit: *Erunt signa in Sole, & Luna, & stellis:* iuxta quā expositionem, quæ magis placet, vaticiniū deinceps interpretabimur.

Quod igitur ad Solem attinet, non sine mysterio efficiendus dicitur niger tanquam lacus cilicinus ad tristitiam, vel ipso colore propter mundi finem iam vicinum, exprimendam: id enim & nigredo significat, & sacci cilicini indumentum: præterea sacco cilicino Sol induetur deponita veste lutea fulgentissima & pulcherrima, quasi vestem mutas ob interitum principis huius mundi: quemadmodū famuli vestem mutare solent in morte dominorū, & nobilissimi quique in obitu Regis, ac Principis, & interdū sacco indui. Deinde tota Luna reddetur sicut sanguis, vt vel ipso colore sanguineo quasi rubore vultus significet se de sceleratissimis hominum sceleribus erubescere, quod etiam ad saccum cilicinū Solis potest ac commodari, quemadmodum discretis verbis prædixit Esaias cap. 24. cum dixit: *Erubescet Luna, & confundetur Sol, cum regnauerit Dominus exercituum in monte Sion, & in Hierusalem, & in conspectu senum suorum fuerit glorificatus: visis namque hominū sceleribus Sol, & Luna erubescunt, quod talibus dominis serui erunt.* Alij volunt de claratissimum Christi regnantis splendorem, qui vsque ad eō Solem ac Lunam superabit, vt hæc duo fulgentissima sydera ad tanti luminis magnitudinem confundantur, & erubescant, nec præ confusione apparere audeant. Tertio additur: *Stella de celo ceciderunt super terram, sicut ficus emittit grossos suos, id quod etiam Christus Dominus prænuñciauit Matthæi 24. Et stella cadens de celo: cuius rei mysteriū hac similitudine declarauit D. Chrysostomus in homilia ad Neophytos desumpta ex Esaiâ, cap. 34. cum dicitur: Militia calorum, id est, stella, quemadmodum transitulerunt Septuaginta, cadent, sicut folia ex vite. Sicut, inquit, vites, cum vinarum fructibus prægrauantur, foliorum auxilium necessarium, vt protegantur, exposcunt: cum autem deposuerint fructum, necesse est, vt etiam folijs denudentur, sic se habet hoc seculum, quandiu habuerit in se humanum genus, tenebit & celum stellas, sicut & vitis folia. Nam nocte pereunte sine dubio stellarum utilitas simul cum nocte deficiet.*

II. Signa iudicium extremum præcessura.

Esaiâ 24. 25.

Christi splendorem in medio extremo.

Stellas de celo cadere quid sit. Matth. 24. 29.

Esai. 34. 4. D. Chrysost.

Verum, quod attinet ad literalem sensum, significatur in fine mundi multas futuras in aëre impressiones Meteorologicas, in quibus stellæ cadentes numerantur. Grossorum similitudo illud significat non interiturum esse mundum præ maturitate, cum alioqui amplius durare potuisset, (sunt enim grossi ficus immaturæ) sed Deum propter hominum scelera ei citius impositurum esse finem: quemadmodum fecit in prima mundi per cataclysmum euerسیونē. Etenim tempus vsque ad diluuium, quod centum viginti annorum fore promiserat Genes. 16. centum dumtaxat annorum spatio definiuit, & viginti annos, qui supererant, propter hominum flagitia præcidit: siquidem ea comminatio facta fuit anno quingentesimo vita Noë Genes. 5. diluuium autem cepit sexcentesimo anno ætatis eiusdem Genes. 6. Quod autem de spatio temporis ad penitentiam concesso vsque ad diluuium intelligenda sit illa Dei sententia Genes. 6. *Erunt dies illius centum viginti annorum: non autem de ætate singulorum hominum, docent D. Chrysostomus homilia 22. in Genesim, & Hieronymus in quæstionibus Hebraicis. Non, inquit, humana vita, vt multierant, in centum viginti annis contracta est, sed generationi illi centum viginti anni ad penitentiam dati sunt.*

III.

Genes. 16.

Genes. 6.

Genes. 5.

D. Chrysost. D. Hieron.

sequidem inuenimus, quod post diluuium vixerit Abraham centum septuaginta quinque: qui vero penitentiam agere contempserunt, noluit Deus tempus expectare decretum, sed viginti annorum spatij amputati, induxit diluuium anno centesimo agenda penitentia destinato. Hæc Hieronymus. Quare idem de mundi ætate exilimari potest, quod citius illi Deus finem sit impoliturus propter hominum flagitia, quam si virtutem coluissent, idque iudicari similitudine grossorum ante maturitatem decidentium. Sed propterea etiam exprimitur vernum tempus, quod lætitiæ, & serenitatem significat bonis a futuram iuxta illud Cantic. 2. *Iam hyems transit, & sicut proculis grossos suos.* Quod item Christus indicauit, cum dixit Luca 21. *Respicite: & leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra, Videte ficulneam, & omnes arbores, cum producunt iam ex se fructum, scitis quoniam prope est æstus: ita & vos cum videritis hæc fieri, scitote, quoniam prope est regnum Dei.* Quamquam vero prædestinatis tempus illud vernum erit, & florentissimum: reprobis tamen procellosa hyems erit, & maximè luctuosa.

III.

Esaiæ 34. 4.
Eusebii.
Cyril. Alex.
D. Hieron.
D. August.

Cælum sicut
lucæ appare-
bit.

Cælum liber,
quem omnes
legunt.
Psalm. 103. 2.

D. Chrysost.
Psalm. 18. 7.

Mundus car-
men elegan-
tissimum.
D. August.

2. Cor. 6. 8.

Quartò subiungitur. *Cælum recessit, licet liber inuolutus.* Eodem modo loquitur Esaias cap. 34. *Complicabuntur sicut liber cæli, qui locus ad diem iudicij planè pertinet, quemadmodum retulit Eusebius lib. 11. de præparatione Evangelica cap. de inuolutione mundi, D. Hieronymus, & Cyrillus Alexandrinus in commentarijs super Esaiam & D. August. in Psalm. 103. Significatur autem tum apud Esaiam, tum hoc loco apud Ioannem summa Dei potentia, qui non maiori negotio, sibi beat, cælos potest complicare, & à motu cohibere, quam aliquis complicare potest membranam. Verùm illud potissimum significatur cælos, qui aperti, & expansi sunt omnibus lumen reddentes, tunc aparituros veluti librum complicatū, hoc est, nullam claritatem, & splendorem emitturos. Pro cuius rei maiori expositione, aduerte cælum appellari librum, quia in eo Deus sui notitiam, & intelligentiam elegantibus characteribus, id est aureis syderibus descripsit: sic enim illud Psalm. 103. *Extendens cælum sicut pellem,* plerique interpretantur: id est, extendentanquam membranam, in qua sui notitiam descripsit. In quem eundem sensum Diuus Chrysostomus homilia 9. ad populum Antiochenum accipit illud Psalmi 18. *Cæli enarrant gloriam Dei: Quomodo, inquit, enarrant? per ipsum aspectum: tacet cælum, sed ipsius aspectus vocem tubæ clariorem emittit, per oculos, non per aures nos docent: in hunc pariter librum & idiota, & sapiens intueri poterunt: quod idem propheta intuens dixit: Non sunt loquela, neque sermones, quorum non audiantur voces eorum, id est, non est gens, neque lingua, quæ hanc vocem intelligere non possit. Ita Chrysostomus: quæ expositio germana est: sic enim transferri potest ex Hebræo. *Non sunt loquela, neque sermones, quibus, id est, à quibus non audiantur voces cælorum.* Eandem ob causam D. Augustinus libro 11. de Ciuitate Dei cap. 18. mundum hunc docet esse, quasi quoddam elegantissimum carmen, ex quibusdam quasi antithetis compositum, quæ ex ipsa rerum contrarietate defumuntur, imò & ex ipsis vitijs, & virtutibus constantur. Neque enim, inquit Augustinus, Deus vllum non dico Angelorum, sed nec hominum crearet, quem malum futurum esse præscisset, nisi pariter nosset, quibus eos bonorum visibus commodaret, atque ita ordinem sæculorum tanquam pulcherrimum carmen ex quibusdam quasi antithetis honestaret: antitheta enim quæ appellantur, in ornamentis elocutionis sunt decentissima, quæ Latine dicuntur opposita: quibus etiam Paulus vsus est 2. ad Corinth. 6. cum dixit. *Per arma iustitiæ dextris, & à sinistris, per gloriam, & ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam: ut seductores, & veraces, sicut quis ignoti, & cogniti, quasi morientes, & ecce viuimus, ut castigati, & non mortificati, quasi tristes, semper autem gaudentes, sicut egentes, multos autem locupletantes, tanquam nihil habentes, &***

omnia possidentes. Sicut ergo ista contraria contrarijs opposita sermonis pulchritudinem reddunt: ita quadam non verborum, sed rerum eloquentia, contrariorum oppositione seculi pulchritudo componitur. Hæc Augustinus.

Quin etiam Pythagoræ fuit sententia mundum Musicæ ratione esse compositum, & eum deinde lyram fuisse imitatum: vnde est illud Psalm. 18. *In omnem terram exiit sonus eorum*: seu, vt potest transferri ex Hebræo, *Exiit lina eorum*, vel *amusis eorum*: quo significatur cælorum musicam ad lineam, & amussim fuisse concinnatam. Atque hinc orta quoque est multorum opinio existimantium corpora cælestia concentum edere: sic enim affirmarunt Philo Iudæus libro de sonis, D. Ambrosius præfatione in Psalmos, Seuerinus Boetius libro 1. de Musica cap. 2. D. Isidorus lib. Etymologiarum c. 16. D. Anselmus lib. 1. de imagine mundi, Plinius lib. 2. historię naturalis cap. 3. Macrobius lib. 2. in somniis Scipionis, Cælius Rhodiginus lib. 5. lectionum antiquarum cap. 25. imò & Plato in libro de Republica docet singulis orbibus castib. singulas Sirenes insidere, quodidem refert Georgius Venetus tomo 5. problematum in sacram scripturam lectione 5. nu. 221. nec multum abhorrent ab hac sententia diuinæ literæ, cum dicatur Iob 38.

Quis enarrabit cælorum rationem, & concentum cæli quis torrefaciet? Itaque cælum liber est quidem harmonicus, qui summa cum iucunditate homines pertrahit ad diuinam naturam, eiusque perfectiones contemplandas. Id quod etiam affirmavit D. Basilius hom. 1. in Hexameron, vbi mundum appellat doctrinam, & institutionis domicilium summatarum mentium: & hom. 11. eiusdem operis, *Vniuersa*, inquit, *hæc mundi moles peridæ est, ac liber literis exaratus palam confestans, & prædicans gloriam Dei, illiusque augustissimam manifestatem*: quod vique adeo verum existimauit Origenes in commentariis super Genesim, super illa verba, *Vt sint in signa, & nomina*, quemadmodum refert Eusebius lib. 6. de præparatione Euangelica cap. 9. vt perperam asseruerit stellas positas esse in cælo, vt significarent vniuersas, & singulas rerum humanarum causas, non tamen efficerent: quia nimirum Deus in stellis depinxisset rationes omnium rerum futurarum, vt supernorum spirituum virtutes in eis veluti in libro legerent, quæcunque hominibus citra vllam liberi arbitrij coactionem per singula temporum momenta essent euentura, & inde aliquam huius scientiæ partem, quæ humani ingenij vires superat, hominibus siderum obseruatoribus reuelarent: iuxta quem sensum existimauit intelligendam esse sententiam quandam ex libro, cui titulus est, Narratio Ioseph, olim à multis catholicis recepto: in quo Iacob Patriarcha inducitur in filios suos hæc dicens: *Legimini tabulis cæli, quæcunque euentura sunt vobis, & filijs vestris*. Sed hic tamen Origenis error alio commodiori loco à nobis confutabitur, cum illud interim nobis sufficiat cælestia corporalium esse, qui recedet in fine mundi, quasi inuolutus, & vt loquitur Esaias, complicabitur: quia cessabit motus cæli, & quod est consequens, pulchra hæc rerum vicissitudo, & varietas, quæ motum consequitur.

Pythagoras. Psal. 18 7.
Cælos concentum edere dixerit aliqui. Philo Iud. D. Ambros. Boetius. D. Isidorus. D. Anselm. Plinius. Macrobius. Cælius. Plato. Georg. Venetus. Iob 38. 37. D. Basilius. Origenes Gen. 1. 14.